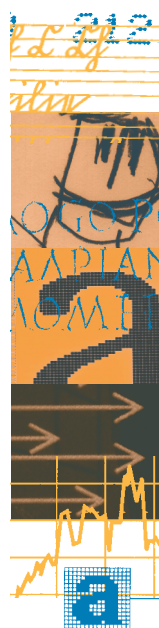
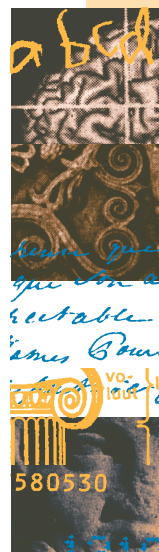

Y A A P I A N O
O A O M I I S E

Ambulante begeleiding onder de loep

evaluatie- en adviescommissie passend onderwijs

a b c d e f g o
h e l p e n s t t

Ambulante begeleiding onder de loep

Een instrument voor benchmarking van ambulante
begeleiding

In opdracht van

evaluatie- en adviescommissie passend onderwijs

Sandra Beekhoven, IJsbrand Jepma en Alfons Timmerhuis
Oktober 2009

© Sardes, 2009. Uit deze uitgave mag met bronvermelding geciteerd worden.

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	1
1 Inleiding.....	2
2 De ontwikkeling van het instrument.....	4
2.1 Eerdere aandacht voor de kwaliteit van ambulante begeleiding.....	4
2.2 Naar een beoordelingsinstrument.....	5
3 De velddeskundigen over de eerste versie.....	9
3.1 Introductie van de velddeskundigen.....	9
3.2 Antwoorden van de velddeskundigen.....	9
3.3 Conclusies over het proefinstrument.....	14
4 Het definitieve instrument.....	16
4.1 Instrument beoordeling ambulante begeleiding, onderdeel I ‘aanbieders’.....	17
4.2 Instrument beoordeling ambulante begeleiding, onderdeel II ‘afnemers/gebruikers’.....	28
5 Conclusie en opzet voor benchmarking.....	46
5.1 Conclusie over werkproces.....	46
5.2 Pilot-studie.....	47
5.3 Benchmarking.....	49
Bijlage 1: Vragen aan velddeskundigen.....	56
Literatuur.....	58

Samenvatting

In opdracht van ECPO is een instrument ontwikkeld waarmee de kwaliteit van en beschikbare tijd (kosten) voor ambulante begeleiding gemeten kan worden en waarmee benchmarking tot stand kan komen. De gebruikte indicatoren en de uitgangspunten bij de constructie van het instrument zijn beschreven. Een proefversie van het instrument is voorgelegd aan velddeskundigen. Op basis van hun opmerkingen is een definitieve versie van het instrument gemaakt. Het bleek niet mogelijk met een dergelijk instrument ook de kostprijs van ambulante begeleiding in kaart te brengen. Wel kan met instrument worden nagegaan hoeveel tijd er beschikbaar is voor het begeleidingstraject van zorgleerlingen.

Het resultaat is een instrument dat in principe voor meerdere vormen van ambulante begeleiding toepasbaar is. Het kent een deel waarin afnemers oordelen over de kwaliteit en een deel waaruit een profiel van de aanbieders van ambulante begeleiding ontstaat.

Een pilot-studie kan laten zien hoe het instrument is uit te zetten Na een pilot-studie is het mogelijk een landelijke benchmark ambulante begeleiding uit te voeren, waarin aanbieders en afnemers een individuele terugkoppeling ontvangen en een algemene rapportage te maken over de stand van zaken rond de kwaliteit van en beschikbare tijd (kosten) voor ambulante begeleiding in Nederland. Benchmarking kan een bijdrage leveren aan de kwaliteitsverbetering van ambulante begeleiding.

1 Inleiding

Onderdeel van het stelsel van leerlinggebonden financiering (LGF) is het leveren van ambulante begeleiding aan voor het speciaal onderwijs geïndiceerde leerlingen die in het reguliere basisonderwijs (BAO), het speciaal basisonderwijs (SBO), het regulier voortgezet onderwijs (VO), of het MBO/ROC verblijven. Ambulante begeleiding in deze context valt grofweg uiteen in drie vormen:

- Een veel voorkomende vorm is de rugzak ambulante begeleiding (RAB), vaak ‘het rugzakje’ genoemd. Een kind met een indicatie voor speciaal onderwijs, verstrekt door de Commissie van Indicatie (CvI) kan onderwijs volgen in het speciaal onderwijs of het regulier onderwijs. Als de leerling naar het reguliere onderwijs gaat (waartoe ook het speciaal basisonderwijs behoort), wordt de RAB toegekend. Zowel de reguliere school als de leveraar van de ambulante begeleiding krijgt voor de rugzakleerling een budget uitgekeerd. Na het verloop van de indicatie is herindicatie mogelijk.
- Preventieve ambulante begeleiding (PAB) is bedoeld om plaatsing naar het speciaal onderwijs te voorkomen. Leerlingen die geen indicatie hebben voor het speciaal onderwijs kunnen hiervoor in aanmerking komen. Voor de PAB is een budget beschikbaar per schooljaar. Dit wordt in overleg met de reguliere scholen uitgegeven en dat gebeurt vaak in overleg met samenwerkingsverbanden primair onderwijs (PO) of VO.
- Terugkeer ambulante begeleiding (TAB) is bedoeld voor leerlingen die terugkeren uit het speciaal naar het regulier onderwijs, omdat de leerlingen niet meer voldoen aan de indicatiecriteria. Doorgaans duurt TAB één schooljaar.

De ambulante begeleiding wordt automatisch afgenomen bij een (lokaal) beschikbaar REC of een beschikbare AB-dienst of (V)SO-school. In dit rapport zullen we ten behoeve van de leesbaarheid steeds spreken over de ‘dienst ambulante begeleiding’. In de huidige situatie heeft een reguliere school weinig te kiezen en wordt er met voorkeuren van leerkrachten, docenten, leerlingen en ouders zelden rekening gehouden. Dit roept veel discussie op en van daaruit dringt zich onder meer de vraag op wat er te zeggen valt over de kwaliteit van ambulante begeleiding.

De Evaluatie- en adviescommissie Passend onderwijs (ECPO) heeft de taak om de invoering van Passend onderwijs te evalueren en de staatssecretaris van OCW over de vormgeving te adviseren. Eén van de vragen die de staatssecretaris aan de ECPO gesteld heeft, is gericht op het verkrijgen van meer inzicht in de kwaliteit van ambulante begeleiding. De ECPO wil graag dat er een instrument ontwikkeld wordt voor afnemers en aanbieders van ambulante begeleiding om de kwaliteit van de begeleiding en de gevraagde prijs vergeleken kan worden: een instrument waarmee benchmarking tot stand zou kunnen komen. Benchmarking maakt het mogelijk om de eigen situatie of prestatie te kunnen vergelijken met de situatie en prestaties van anderen. Een school kan er zicht op krijgen of de verkregen ambulante begeleiding anders is dan ambulante begeleiding die vergelijkbare scholen krijgen. De ambulante begeleider kan de aanpak vergelijken met de gemiddelde landelijke aanpak.

Het hoofddoel van het instrument is tweeledig: het regulier onderwijs heeft een instrument in handen waaruit men kan afleiden wat de kwaliteit van ambulante begeleiding is en tegelijkertijd biedt het een insteek voor de aanbieders van ambulante begeleiding om zich verder te ontwikkelen en eventueel te verbeteren.

In dit rapport wordt verslag gedaan van de constructie van het instrument. De eerste versie is voorgelegd aan velddeskundigen. Op basis van hun opmerkingen is een definitieve versie van het instrument gemaakt, welke in een pilot-studie verder uitgetest kan worden. Na de pilot-studie zou een landelijke benchmark kunnen plaatsvinden. Een beoordelingsinstrument waarmee de stap naar benchmarking gemaakt kan worden, zou ook bij de ontwikkeling van Passend onderwijs van pas kunnen komen.

Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk gaan we kort in op de achtergrond van ambulante begeleiding en het onderzoek ernaar. Daarna presenteren we de indicatoren die we in het instrument verwerken en de gehanteerde uitgangspunten bij het samenstellen van het instrument. In hoofdstuk 3 worden de reacties van de geraadpleegde velddeskundigen op een proefversie van het instrument beschreven. Hoofdstuk 4 bevat het geconstrueerde instrument. In het slothoofdstuk volgen de conclusies en een voorstel over hoe de stap van instrument naar pilot-studie en de stap van pilot-studie naar benchmarking gezet kan worden.

2 De ontwikkeling van het instrument

In dit hoofdstuk gaan we na welke indicatoren het instrument moet bevatten en welke uitgangspunten daarbij sturend zijn. We beginnen met het bieden van achtergrondinformatie over de verschillende vormen van ambulante begeleiding en de bestaande kennis over de kwaliteit van ambulante begeleiding.

2.1 Eerdere aandacht voor de kwaliteit van ambulante begeleiding

Ambulante begeleiding in de huidige vorm is nog relatief nieuw. Er is daarom weinig informatie beschikbaar over de uitvoeringspraktijk, de kwaliteit of de effectiviteit. Er zijn in de afgelopen jaren een aantal studies en onderzoeken geweest naar ambulante begeleiding. Verschillende malen is onderzocht wat de tevredenheid is over ambulante begeleiding. Een voorbeeld is een onderzoek onder tevredenheid bij ouders en scholen die werden begeleid door de Ammanstichting (Oudenhoven en Romijn, 1998). Het ging dan om ambulante begeleiding bij auditief en communicatief gehandicapte kinderen. Men was veelal tevreden over de ambulante begeleiding. Wat de scholen het meest misten waren standaardprotocollen en overzicht over de diverse begeleidingsmogelijkheden. Ouders willen vooral schriftelijke informatie (folders, formulieren etc.).

Een heel positief beeld komt naar voren uit een onderzoek naar de kwaliteit van ambulante begeleiding van leerlingen uit cluster 4 (LVC4, 2008). Het ging alleen om gepercipieerde tevredenheid. Men was erg tevreden over de ambulante begeleiding.

De NVS-NVL (vereniging van decanen en schoolbegeleiders) heeft onder zorgcoördinatoren gepeild hoe het rendement van ambulante begeleiding wordt geschat (Bollen en Witteveen, 2007). De ondervraagde respondenten schatten in dat het meeste geld voor ambulante begeleiding een rendement van ongeveer 60 procent oplevert. Het gaat hier om zeer subjectieve gegevens omdat de vraag letterlijk was: Wat is naar uw mening het rendement van het geld voor deze leerling?

De Inspectie van het Onderwijs rapporteert soms ook over ambulante begeleiding, vaak in het kader van de inspectie van leerlingenzorg. Dat levert een minder rooskleuring beeld op. In 2007 verscheen een rapport over de kwaliteit van het onderwijs in cluster 4, dat gedeeltelijk ging over leerlingen met RAB in het reguliere onderwijs. Men vindt de kwaliteit over het algemeen zwak. Door het veelal ontbreken van handelingsplannen en begeleidingsplannen of een matige inhoud van de plannen kon de ambulante begeleiding niet optimaal worden vormgegeven. In een verkennend onderzoek uit 2009 naar leerlingenzorg in het MBO/ROC wordt geconstateerd dat de deskundigheidsbevordering van docenten middels ambulante begeleiding achterblijft. Ook is er opvallend veel verschil in de hoeveelheid tijd die ambulante begeleiders per leerling kunnen besteden.

Uit de geraadpleegde onderzoeken wordt duidelijk dat gebruikers van ambulante begeleiding doorgaans tevreden zijn over de kwaliteit. De meeste onderzoeken gaan vooral in op de ervaren tevredenheid en dat levert weinig objectieve informatie op. De Onderwijsinspectie heeft nog maar een deel van het veld onderzocht, maar dit levert een veel kritischer geluid op.

Het veld van de ambulante begeleiders werkt zelf hard aan kwaliteitszorg. Zo heeft de WEC-raad een Zelf Evaluatie Kader laten ontwikkelen, een zelfbeoordelinginstrument om de kwaliteit te evalueren. Het instrument dat ten behoeve van benchmarking wordt geconstrueerd moet verder gaan en meer objectieve onderdelen bevatten.

2.2 Naar een beoordelingsinstrument

Benchmarking zorgt voor een 'referentiekader' of 'ijkingskader'. Deze vormt een basis om de prestaties van verschillende systemen of organisaties met elkaar te kunnen vergelijken. Voor een benchmark is informatie over de kwaliteit van betrokken partijen nodig. Er moet derhalve een instrument komen waarmee zowel de kwaliteit van ambulante begeleiding kan worden beoordeeld als de kwaliteit van de aanbieders. Als we spreken over aanbieders bedoelen we medewerkers van een dienst ambulante begeleiding (het REC, de AB-dienst of de (V)SO-school). Als we spreken over de afnemers gaat het om medewerkers van scholen maar ook ouders of andere gebruikers van ambulante begeleiding.

We bespreken eerst de indicatoren die van belang zijn voor het in kaart brengen van de kwaliteit en prijs van ambulante begeleiding. De indicatoren beslaan de onderwerpen waarover het instrument uitsluitend moet bieden. Een indicator bevat daartoe verschillende onderwerpen. In het instrument worden deze uitgewerkt in vragen, ook wel items genoemd.

De indicatoren¹

A. Kwalificaties en specialisaties van de aanbieder

De achtergrond van mensen die ambulante begeleiding geven kan verschillen. Het is belangrijk zicht te hebben op kennis en kwalificaties van de aanbieders.

- Opleidingsniveau en gevolgde cursussen van begeleiders
- Mate van specialisatie of generalisatie van het aanbod
- Relevante ervaring (welk type leerlingen, welke context, wanneer is de ervaring opgedaan)
- Kennis van bestaande onderwijsvisies en concepten in het regulier onderwijs
- Kennis van de zorgstructuren

B. Kwaliteitszorg bij de aanbieder

Professionele organisaties houden zelf bij wat de kwaliteit en effect van hun werk is.

- Aspecten die geëvalueerd worden en de frequentie van evaluatie
- Openbaarheid van evaluaties en inzichtelijkheid voor aanbieders
- Houden van tevredenheidsonderzoek onder afnemers
- Nazorg

¹ Deze indicatoren zijn deels door de ECPO geformuleerd in het offertevoorzak.

C. De snelheid van het proces van aanmelding

Een verzoek om hulp (ambulante begeleiding) wordt bij voorkeur snel beantwoord. Mocht de hulp niet gegeven kunnen worden, dan zou duidelijk moeten zijn waarom.

- Snelheid van reageren op een verzoek
- Kwaliteit² en inzichtelijkheid van de reactie

D. De begeleiding

Het gaat om de mate van professionaliteit en inzichtelijkheid in de werkwijze. Als men methodisch werkt (bijvoorbeeld via de regulatieve cyclus: probleemstelling, doelen formuleren, plan maken, uitvoeren, evalueren) moet dat voor afnemers herkenbaar zijn.

- Inzichtelijkheid maken van de werkwijze van de aanbieder
- Analyse van het verzoek/het probleem in samenspraak met de reguliere school
- Verantwoording voorgestelde werkwijze
- Kiezen van werkwijze in samenspraak met school/ouders/leerlingen werkwijze
- Formuleren van meetbare doelen
- Maken van een plan van aanpak
- Tussentijds evalueren en bijstellen (bij langere trajecten)
- Vastleggen van een evaluatiemoment(en)

E. Beoordeling van het proces

Natuurlijk willen we graag vaststellen wat het effect van de ambulante begeleiding is. Het goed meten van effecten van zorg (evidence based) vraagt echter langdurig en complex onderzoek en is daarmee te ingrijpend om in te zetten in een dergelijk instrument. Uiteraard is het van belang aandacht te besteden aan de tevredenheid over de begeleiding bij de school (de leerling) en de ouders. Maar de mate van hun tevredenheid noch van de aanbieders zelf, leveren bewijs voor het effect van de begeleiding. Het *proces* van ambulante begeleiding kan wel beoordeeld worden.

Hierover kunnen betrokkenen van de school (intern begeleider of zorgcoördinator en leerkrachten/docenten), ouders en eventueel leerlingen hun tevredenheid uitspreken:

- Nakomen van afspraken
- Goede samenwerking
- Tevredenheid over de ambulante begeleiding
- Behalen van afgesproken doelen
- Bieden van nazorg

F. Indicatoren voor het beoordelen van de prijs van ambulante begeleiding

Het is niet zomaar mogelijk te oordelen over de hoogte van de prijs (althans niet voordat een gemiddelde prijs bekend zou zijn). We formuleren de volgende indicatoren:

- Inzichtelijkheid in de opbouw van kosten waaruit de prijs tot stand komt
- Inzet van de middelen voor ambulante begeleiding is duidelijk

² Bij kwaliteit gaat het niet om het al dan niet honoreren van een verzoek maar om de kwaliteit van de uitleg hoe men tot een beslissing komt.

- Verhouding prijs – rijksbijdrage
- Duidelijkheid voor aanbieders voor aanvang van een traject over de verwachte kosten

Hoe en aan wie worden de indicatoren voorgelegd?

Om de voorgestelde indicatoren in beeld te krijgen moeten we bij verschillende actoren informatie verzamelen.

Bij de *aanbieders* gaat het om de volgende indicatoren:

- A. Kwalificaties en specialisaties van de aanbieder
- B. Kwaliteitszorg bij de aanbieder
- F. Indicatoren van de prijs

Bij de *afnemers* gaat het om de volgende indicatoren:

- C. De snelheid van het proces van aanmelding
- D. De begeleiding
- E. Beoordeling van het proces
- F. Indicatoren van de prijs³

Complicerende factoren

Het begrip ambulante begeleiding dekt een zodanig grote lading dat er mogelijke complicerende factoren zijn bij het maken van een beoordelingsinstrument. Zo gaat het om PO en VO, is het speciaal onderwijs onderverdeeld in vier clusters met verschillende typen leerlingen en zijn er de eerder benoemde verschillende vormen van RAB, PAB en TAB.

Men zou er voor kunnen kiezen om voor al deze verschillende situaties een apart instrument te maken. Wij pleiten echter niet voor differentiatie. Het uitgangspunt is dat een instrument zo eenduidig mogelijk moet zijn. Hoe meer ‘uitzonderingen op de regel’ worden gemaakt, hoe meer dit ten koste gaat van de vergelijkbaarheid, eenvoud en gebruiksvriendelijkheid. Hieronder volgt een toelichting op dit uitgangspunt..

Er zijn een aantal relevante verschillen tussen ambulante begeleiding in PO of VO of MBO/ROC. Omdat in het VO en MBO/ROC de omvang van de reguliere scholen groot is, wordt er vaak gewerkt met één ambulant begeleider. Deze is dan veelal persoonlijk aanwezig en fungeert als aanspreekpunt voor allerlei vragen. Uitgaande van een instrument met de indicator ‘begeleiding’ zou dat een onderdeel kunnen zijn wat men niet altijd volledig kan invullen. Dit is op te lossen met de mogelijkheid om ‘niet van toepassing’ aan te geven.

De verschillen betreffen verder de personen die met de ambulante begeleiding te maken krijgen. In het PO is dat een intern begeleider en/of een leerkracht, in het VO is dat de zorgcoördinator, en soms een mentor of docent. Voor het gebruik van het instrument maakt dit geen verschil.

De vraag is of voor elk van de vier clusters een ander instrument vereist is. Wij zien daar geen reden toe. In principe is de situatie steeds gelijk; natuurlijk verschillen de clusters en daarmee ook de invulling van de ambulante begeleiding inhoudelijk van elkaar, maar de vorm en de context zijn

³ Ook afnemers kunnen beoordelen of zij de prijs en informatie erom heen inzichtelijk vinden.

niet verschillend. Overigens wordt er op verschillende plaatsen in het land samengewerkt tussen clusters, vooral tussen cluster 3 en 4.

Het verschil tussen PAB en RAB is dat de eerste ook voor kinderen zonder indicatiestelling gevraagd kan worden. De begeleiding zal vaak van kortere duur zijn en de intensiteit van de problematiek zal doorgaans lichter zijn dan bij RAB. TAB ten slotte werkt eigenlijk omgekeerd als PAB; leerlingen gaan met begeleiding terug naar het regulier onderwijs. Voor het te ontwikkelen instrument heeft dat echter niet zodanige consequenties dat differentiatie nodig lijkt. Er zijn vele varianten van ambulante begeleiding, zoals één op één begeleiding, begeleiding van intern begeleiders en teambegeleiding. De geboden vorm zal moeten passen bij de vraag van de school en de juistheid van die keuze is een van de indicatoren van kwaliteit van ambulante begeleiding. Dit kan met een algemeen instrument voldoende worden afgedekt en er is daarom geen differentiatie naar verschillende vormen van ambulante begeleiding noodzakelijk.

Bij het construeren van het instrument waren dit de uitgangspunten. In de ontwikkelfase is steeds nagegaan of voorgaande redeneringen stand houden. Daar komen we op terug na het bespreken van de reacties van de velddeskundigen op het proefinstrument.

3 De velddeskundigen over de eerste versie

De indicatoren in hoofdstuk twee zijn uitgewerkt tot een proefinstrument bestaande uit een deel voor de aanbieders (de ambulante begeleiders) en een deel voor de afnemers (medewerkers van scholen en ouders). Dit proefinstrument is met een instructie en een aantal vragen voorgelegd aan de velddeskundigen. De beoordelingslijst met de vragen is te vinden in de bijlage van dit rapport (bijlage 1).

3.1 Introductie van de velddeskundigen

De volgende velddeskundigen hebben meegedaan aan het onderzoek:

Afneemers kant:

- Een intern begeleider werkzaam op een basisschool in Apeldoorn.
- Een intern begeleider werkzaam op een basisschool in Amsterdam.
- Een zorgcoördinator werkzaam in het VO in Delft.
- Een coördinator van een samenwerkingsverband VO die zorgcoördinatoren in het VO in Delft begeleidt.
- Een ouder met een kind op een school voor SBO in Amsterdam. Deze school heeft een vaste rugzakbegeleider. De ambulante begeleider coacht deze persoon. De ambulante begeleider heeft geen directe taken richting de rugzakleerling, er worden geen één-op-één situaties gecreëerd. Wel verricht de ambulante begeleider observaties van de rugzakleerling in de klas. De ouder heeft het proefinstrument samen met de rugzakbegeleider doorgenomen.
- Een ouder met een kind in het VO in Delft.

Aanbieders kant:

- Een ambulante begeleider werkzaam in een REC cluster 3 in Enschede.
- Een ambulante begeleider en coördinator van ambulante begeleiders in het PO in Den Haag. Zij is coördinator van 20 ambulante begeleiders (een dienst met 15 fte). Ze neemt deel aan het landelijk coördinatorenoverleg voor primair onderwijs. Ze bieden enkel ondersteuning voor cluster 4 rugzakkinderen. In totaal begeleiden zij 300 rugzakkinderen.
- Een ambulante begeleider werkzaam in PO en VO, cluster 4, in Den Haag.

3.2 Antwoorden van de velddeskundigen

Besproken onderwerpen

We presenteren hier per onderwerp de belangrijkste uitkomsten. Een integraal beeld van alle gemaakte opmerkingen zou de leesbaarheid te veel aantasten. De volgende onderwerpen zijn besproken:

1. Volledigheid
2. Belang van de onderdelen
3. Duidelijkheid

4. Financiën
5. Bruikbaarheid
6. Administratieve last

1. Volledigheid

De meeste velddeskundigen vonden het conceptinstrument volledig en alle vragen relevant. Voor ouders kan het invullen van de lijst wel moeizaam zijn. Niet alle vragen zijn misschien relevant voor de ouder, omdat hij of zij niet alles weet.

Voor beide onderdelen werden een aantal suggesties voor aanvullingen gedaan. Zo werd opgemerkt dat er meer aandacht moet komen voor begeleiding door ambulante begeleiders gericht op de leerkracht of docent. Sommige ambulante begeleiders hebben namelijk weinig tot geen contact met de leerlingen. In de definitieve vragenlijst is dit ondervangen; deze gaat niet meer uit van een situatie waarin een leerling begeleid wordt, maar gaat over alle vormen van begeleiding. Bovendien is het instrument bijgesteld zodat het ook voor lopende trajecten kan worden gebruikt. De RAB, de meest voorkomende vorm van ambulante begeleiding, loopt drie jaar en vaak nog langer.

Verschillende velddeskundigen wezen op het bestaan van de rugzakbegeleider; een leerkracht die een rugzakkind begeleidt en hiervoor zelf begeleid wordt door een ambulante begeleider. De rugzakbegeleider heeft een duidelijke plaats gekregen in de nieuwe versie van het instrument.

Een volgend punt was dat in het voortgezet onderwijs veel docenten onbekend zijn met ambulante begeleiding en hoe deze begeleiding is in te zetten. Hiertoe zijn vragen toegevoegd over de benaderbaarheid en laagdrempeligheid van ambulante begeleiders.

Opgemerkt is dat leerlingen in het VO ook zelf een oordeel kunnen geven over hun ambulante begeleiding. Dit kan door hen dezelfde vragen te stellen als de ouders.

Rol van afnemers bij ambulante begeleiding

De ambulante begeleiders wijzen erop dat ook de school een aandeel heeft in het slagen van een traject. Zoals één van hen opmerkt: “Ik zou zelf ook het afnemersdeel van het instrument in willen vullen”. Duidelijk wordt dat velddeskundigen aan de aanbieders kant soms hun twijfels hebben over de acties van de school. Hierbij kan gedacht worden aan het ingezet worden voor een traject waarvan men de noodzaak niet onderschrijft. Of een school die niet in staat is te handelen op de manier die een ambulante begeleider preferereert. We maken hiertoe geen aanpassingen aan het instrument. Het gaat primair om het beoordelen van ambulante begeleiding en niet om de rol van de school. Scholen worden al door de Inspectie van het Onderwijs beoordeeld op dit punt.

2. Belang van de onderdelen

Als het belangrijkste en meest informatieve onderdeel van de lijst werd vaak het deel ‘beoordeling van het proces’ genoemd. Door een aanbieder werd opgemerkt: “Deze vragenlijst is veel gedetailleerder dan de ZEK (Zelf Evaluatie Kader) en dat is goed.”

Velddeskundigen van beide partijen (afnemers en aanbieders) wezen op het belang om tevredenheid over de verschillende activiteiten van ambulante begeleiding te kunnen beoordelen in het afnemersdeel. Het dekt de lading van activiteiten van ambulante begeleiding goed en vult prettig in.

Onderdelen van het proefinstrument die als lastig en overbodig werden ervaren, waren de vragen over het tijdschema tussen aanmelding bij de CvI en het begin van de ambulante begeleiding. De dienst die ambulante begeleiding aanbiedt heeft geen invloed op de snelheid van werken van de CvI. We hebben dit onderdeel daarom aangepast. Het richt zich nu alleen op het proces van opstarten van ambulante begeleiding en niet op het verkrijgen van indicatiestelling door de CvI.

3. Duidelijkheid

Verscheidene velddeskundigen gebruiken verschillende termen om de vormen van ambulante begeleiding te duiden. Zo wordt RAB ook wel geïndiceerde ambulante begeleiding (GAB) of LGF ambulante begeleiding genoemd. Deze termen hebben we toegevoegd. De verschillende betekenissen van ‘cluster 1’ et cetera worden in de definitieve versie van het instrument toegelicht. De vragenlijst is over het algemeen duidelijk voor de betrokken professionals, maar kan voor ouders nog wat problemen geven. Een suggestie is om de lijst voor ouders ook op papier beschikbaar te maken. Intern begeleiders en zorgcoördinatoren kunnen eventueel samen met de ouders het instrument invullen. Voor (allochtone) ouders die de Nederlandse taal niet goed machtig zijn, zijn veel vragen te moeilijk vanwege het hoge abstractieniveau. Een papieren versie biedt uitkomst in situaties wanneer digitaal invullen niet mogelijk is en ouders begeleiding nodig hebben bij het invullen van het instrument..

Financiën

Het onderwerp financiën blijkt het hete hangijzer van het instrument. Bij het maken van de proefversie was al duidelijk dat het oorspronkelijke doel ‘duidelijkheid krijgen over de prijs die voor ambulante begeleiding moet worden betaald’ onhaalbaar is. Toch roepen de paar vragen in het proefinstrument bijna unaniem de reactie op: We weten het niet. Hooguit weet men iets over het aantal uren dat er aan begeleiding mag worden besteed. Overigens blijkt er wel veel behoefte aan duidelijkheid hierover. Omdat de gesprekken over dit onderdeel veel waardevolle opmerkingen en suggesties opleverden, gaan we er hier uitgebreid op in.

Wat de kosten zijn van ambulante begeleiding is onbekend bij de afnemers en onduidelijk voor de aanbieders⁴. De meeste velddeskundigen zijn wel bekend met het feit dat er bij RAB sprake is van twee budgetten: een budget voor de reguliere school en een budget voor de dienst ambulante

⁴ Dit is niet verassend: na een onderzoek naar de besteding van zorggelden concludeert Infinite dat nauwelijks concreet in beeld is te brengen hoe zorggelden besteed worden (Van der Hoff-Israel e.a., 2009).

begeleiding. Het eerste budget is voor sommigen wel helder en er wordt in het kader van de invulling van ambulante begeleiding ook over gesproken.

Voor de afnemers geldt dat alleen mensen op een hoger niveau in de organisatie de kosten inzichtelijk zouden kunnen maken (mogelijk directeuren, maar veelal zal dit alleen bij schoolbesturen of in besturen van samenwerkingsverbanden bekend zijn). Dit geldt ook voor de aanbieders: voor de individuele ambulante begeleider is niet zichtbaar welk deel van de financiële middelen ingezet wordt voor de directe begeleiding. Met het geld dat binnenkomt wordt de dienst opgetuigd, inclusief afdelingsdirecteuren, orthopedagogen, ergotherapeuten, et cetera. Dit maakt de overhead ten aanzien van de directe begeleiding onduidelijk.

Discussies

Binnen diensten ambulante begeleiding wordt volop gediscussieerd over dit onderwerp. Op de meeste plekken worden RAB budgetten gebundeld. Dat heeft veel voordelen en wordt over het algemeen geaccepteerd door ouders; maar het steekt soms dat een individueel bedoeld budget niet per se aan dat individu besteed wordt. Deze manier van werken (rugzakgeld inzetten voor doelen die niet direct gelinkt zijn aan de rugzakleerling) komt ook voor bij de reguliere scholen (soms zelfs ten behoeve van een andere school in het schoolbestuur).

Een ander onderwerp van discussie onder aanbieders is de veelheid aan diensten die sommige REC's aanbieden (cursussen, boekjes uitgeven). Daarmee gaat men meer lijken op een schoolbegeleidingsdienst.

Volgens de velddeskundigen is er is behoefte aan duidelijkheid over de financiële kanten van ambulante begeleiding in het hele veld. Scholen vragen steeds vaker naar het aantal uren waarop men aanspraak kan maken. Soms moet een ambulante begeleider uitleggen dat het bedrag niet één-op-één naar het aantal uren vertaald kan worden (er zijn uiteraard andere kosten). Bij de afnemers spelen een aantal complicaties. Zo vermeldt de coördinator van zorgcoördinatoren: "Er is geen protocol, er is steeds minder informatie over hoeveel geld waarvoor beschikbaar is en het kan dus zeker niet per leerling omgerekend worden. In het VO is er vaak één ambulante begeleider op een school die meerdere kinderen begeleidt. Bij de inzet van rugzakbegeleiders zijn geen zorgcoördinatoren betrokken en is er op het niveau van het samenwerkingsverband VO geen duidelijkheid."

Tijdsbesteding

Velddeskundigen wijzen er op dat wel inzichtelijk is hoeveel tijd een ambulante begeleider heeft voor de begeleiding. Veel genoemd wordt 50 á 55 uur per schooljaar voor een rugzakleerling in cluster 4 (dat is voor bezoek en reistijd, verslaglegging et cetera).

De aanbieders vermelden dat ze doorgaans flexibel om kunnen gaan met de uren. Dat vindt men ook goed: voor het begeleiden van een nieuwe leerling is veel meer tijd nodig dan voor het begeleiden van een rugzakleerling die men al drie jaar begeleidt.

In het bijgestelde instrument hebben we de vragen over financiën aangevuld door vragen over het aantal uren toe te voegen. Het onderdeel is zodanig aangescherpt dat men zo veel mogelijk inzicht kan krijgen en kan oordelen over de besteding van middelen. Als er van de aanbieders een kostprijs

verkregen moet worden zal dat bij de desbetreffende deskundigen binnen de diensten ambulante begeleiding nagegaan moeten worden.

4. Bruikbaarheid

De velddeskundigen hebben er vertrouwen in dat het instrument inzicht kan verschaffen in de kwaliteit van ambulante begeleiding (op één ambulant begeleider na). Dat geldt niet voor de prijs van ambulante begeleiding, zoals al geconstateerd.

Een belangrijk punt bij de bruikbaarheid van het instrument was de vraag of het afdoende recht doet aan het bestaan van verschillende vormen van ambulante begeleidingstrajecten (RAB, PAB en TAB). Hierover waren twijfels bij verschillende velddeskundigen. Iedereen vond dat de proefversie prima aansloot bij RAB. De velddeskundigen hadden minder ervaring met TAB, maar omdat het lijkt op RAB zal de vragenlijst er wel bij aan sluiten. Maar het proefinstrument was volgens een aantal mensen minder geschikt voor PAB. De genoemde bezwaren hadden vooral betrekking op twee punten. Ten eerste gaat het bij PAB meestal niet (zeker in het VO niet) om de begeleiding van één leerling, maar om een ambulant begeleider die op vaste tijden op een school beschikbaar is voor advies, observatie en begeleiding. Het gaat om activiteiten op zowel klas, kind als docentniveau. Het tweede punt is vooral organisatorisch. In sommige situaties worden PAB en RAB uitgevoerd door dezelfde ambulant begeleider. Soms gaat de inzet van PAB via een samenwerkingsverband. Dat zou betekenen dat deze bij het beoordelen van PAB ingeschakeld moet worden. De trajecten van PAB duren kort in vergelijking met RAB en TAB (altijd minimaal een schooljaar). Dit kan consequenties hebben voor de afname.

Tot slot bleek het niet altijd voor iedereen op de reguliere scholen duidelijk welke vormen van ambulante begeleiding mogelijk zijn. Dat gaat waarschijnlijk veranderen: verschillende malen is opgemerkt dat PAB steeds vaker voorkomt omdat de CvI strenger wordt bij het toekennen van RAB.

Om deze problemen te ondervangen is het instrument op onderdelen veranderd. Er wordt minder de nadruk gelegd op situaties waarin een ambulant begeleider één-op-één een leerling begeleidt en er zijn vragen opgenomen over de duur van het traject.

Het beoordelen van één casus

Bij het onderdeel bruikbaarheid vroegen wij ook of het praktisch mogelijk was een dergelijk instrument af te nemen voor één casus. Als het gaat om RAB en TAB zijn dat dus de verschillende direct betrokkenen vanuit de school (directie, zorgcoördinator/intern begeleider, leerkrachten/docenten) en ouders (voor het afnemersdeel) van één leerling en de betrokken ambulant begeleider die het aanbiedersdeel invult. De meeste velddeskundigen denken dat dit mogelijk is.

In het algemeen zal het bij afname van het instrument de kunst zijn om op het goede niveau in te steken. In het VO zal het bijvoorbeeld niet werken om directies te benaderen. Daar moet men de zorgcoördinatoren of docenten en mentoren rechtstreeks inschakelen of het samenwerkingsverband

VO. Voor het PO is het gemakkelijker omdat de intern begeleider en/of schoolleider alle voorkomende vormen van ambulante begeleiding in de school kan overzien.

Over de beste tijd om een dergelijk instrument af te nemen bestonden verschillende ideeën. Het zou in ieder geval moeten gaan om de tweede helft van het schooljaar, maar uiterlijk in mei. Een velddeskundige suggereert voor de beoordeling van TAB en PAB aan te sluiten bij de oktobertelling. Dat laatste heeft uiteraard te maken met de in het onderwijs bekende datum van 1 oktober; dan worden de leerlingen geteld en dit heeft consequenties voor de budgetten. We verwachten dat het voorjaar inderdaad een goede tijd zal zijn voor afname van het instrument. Dan lopen de trajecten lang genoeg om een oordeel te kunnen geven. Belangrijk is afstand te houden van de zomervakantie, omdat scholen dan vaak erg druk zijn. Bovendien, zo werd opgemerkt door een velddeskundige, kunnen de uitkomsten van het instrument, met andere woorden de beoordeling van een traject in het afgelopen schooljaar, meteen leiden tot een verbeterde aanpak in het komende schooljaar.

5. Administratieve last

De tijd die velddeskundigen zeggen nodig te hebben voor het invullen van het instrument varieert tussen de 20 en 30 minuten. Men vindt dat redelijk en de inspanning waard. Het lijkt dus niet nodig om het instrument korter te maken. De meeste mensen hebben de voorkeur voor een digitale afname, met weinig vragen per pagina (dat geeft een overzichtelijke lay-out).

Alle geïnterviewde velddeskundigen toonden zich in principe bereid mee te werken aan een pilot-studie met dit instrument.

6. Tips voor verbetering

Bovenstaande inzichten hebben tot een aantal aanpassingen geleid. Er zijn verder nog een aantal tekstuele suggesties gedaan ten aanzien van de formulering van vragen en antwoordmogelijkheden. De meeste daarvan hebben we overgenomen.

3.3 Conclusies over het proefinstrument

Van verschillende velddeskundigen die de afnemers vertegenwoordigen kregen we opmerkingen over de informatieve waarde die het proefinstrument voor hen had. Zo hebben intern begeleiders en ouders (en rugzakbegeleider) een beter beeld gekregen van de mogelijkheden van ambulante begeleiding. Zij zullen dit ter sprake brengen met hun ambulante begeleider. Het is te verwachten dat dit ook het geval zal zijn bij inzet van een dergelijk instrument in een pilot-studie of op nog grotere schaal. Het lijkt er sterk op dat veel afnemers van ambulante begeleiding niet geheel geïnformeerd zijn. Aanvullende informatie inspireert hen mogelijk tot het anders gebruiken van ambulante begeleiding, of zelfs tot een kritischer blik of het vragen om inspraak bij de besteding van geld.

Naar een definitievere versie van het instrument

In het volgende hoofdstuk presenteren we de voorlopig definitieve versie van het instrument⁵. Eerst komen we nog terug op de in hoofdstuk 2 genoemde uitgangspunten. Als het gaat om de verschillende clusters en de verschillen tussen PO en VO kunnen we goed uit de voeten zonder differentiatie. Het zal er vooral om gaan om bij de interpretatie van ingevulde instrumenten te differentiëren. Er kan geen oordeel geveld worden over ambulante begeleiding zonder rekening te houden met de context waarin deze plaatsvindt. Hetzelfde geldt voor de RAB, PAB en TAB. Na de gemaakte aanpassingen kunnen al deze vormen van ambulante begeleiding beoordeeld worden met het instrument. Niet alleen bij de interpretatie, maar ook bij de pragmatische aspecten van het afnemen van het instrument moet er veel oog zijn voor de diversiteit in het veld van ambulante begeleiding. In de conclusie zullen we hier nog op terugkomen.

Vervolg

In het volgende hoofdstuk presenteren we het ontwikkelde instrument, bestaande uit twee delen.

1. Een deel voor de aanbieders: ambulante begeleiders zelf
2. Een deel voor de afnemers (gebruikers) van ambulante begeleiding

Het instrument kan over één casus (één begeleidingstraject) worden ingevuld. Dat is informatiever dan een beeld over de kwaliteit van de ‘gemiddelde’ ambulante begeleiding.

Het aanbiedersdeel levert niet alleen informatie op over één traject. Een deel van de vragen gaat over kwalificaties en de werkwijze van de organisatie waarvoor de ambulante begeleider werkzaam is. Een deel van de vragen gaat over de werkwijze van de organisatie *in het algemeen*. Bij de vragen zal steeds vermeld staan op welke situatie zij betrekking hebben.

Er zal een digitale versie van het instrument gemaakt moeten worden. Dat is gebruiksvriendelijker. Bovendien is er geen ‘routing’ zichtbaar (zoals ‘ga naar vraag...’). Ook de papieren versies voor respondenten die het niet graag digitaal willen invullen moeten een gebruiksvriendelijke lay-out krijgen. Digitaal of niet, elke respondent krijgt uiteindelijk zijn ‘eigen’ vragenlijst (één voor de ouders, één voor de leerkracht, één voor de ambulante begeleider).

⁵ Het uitvoeren van een pilot-studie zal tot een verdere bijstelling kunnen leiden.

4 Het definitieve instrument

Het instrument⁶ bevat twee delen.

1. Het aanbiedersdeel voor de ambulant begeleiders zelf
2. Het afnemersdeel voor de afnemers van ambulante begeleiding

6 Deze versie is niet optimaal qua lay-out en bevat alle onderdelen en vragen voor iedereen. Daarom staat er soms bij vragen 'alleen voor de school' of 'alleen voor ouders'. Het afnemersdeel van het instrument oogt daardoor ook een stuk langer dan het daadwerkelijk is.

4.1 Instrument beoordeling ambulante begeleiding, onderdeel I ‘aanbieders’

Instructie

Bij de vragen over de aanpak bij een traject van ambulante begeleiding neemt u één traject in gedachten: het traject waarover u gevraagd bent deze vragenlijst te beantwoorden.

Een deel van de vragen gaan over uw kwalificaties en de werkwijze van de organisatie waarvoor u werkzaam bent.

Bij een enkele vraag gaat het over uw werkwijze of die van uw organisatie *in het algemeen*. Dit staat bij de vraag vermeld.

Algemeen

1. *Bij welke organisatie en in welke plaats bent u in dienst als ambulante begeleider?*

....., te

2. *In welke onderwijsvormen werkt u als ambulante begeleider? (meerdere antwoorden mogelijk)*

- regulier basisonderwijs
- speciaal basisonderwijs
- LWOO/PRO
- VMBO/HAVO/VWO
- MBO
- anders, namelijk

3. *Met welk type kinderen werkt u voornamelijk (meerdere antwoorden mogelijk)?*

- cluster 1 (blinde en slechtziende leerlingen)
- cluster 2 (dove en slechthorende leerlingen en leerlingen met spraaktaalproblemen)
- cluster 3 (leerlingen met verstandelijke en/of lichamelijke beperkingen en leerlingen die langdurig zien zijn)
- cluster 4 (leerlingen met gedragsproblemen en leerlingen met psychiatrische problemen)

4. *Vanuit welke type dienst voor ambulante begeleiding werkt u?*

- ambulante begeleiding vanuit het REC/een dienst AB
- ambulante begeleiding vanuit een school voor (voortgezet) speciaal onderwijs
- ambulante begeleiding vanuit het speciaal basisonderwijs
- ambulante begeleiding vanuit een samenwerkingsverband PO of VO
- anders, namelijk

A. Kwalificaties en specialisaties van de aanbieder

5. *Op welk niveau heeft u uw initiële opleiding behaald?*

- HBO-niveau
- WO-niveau > naar vraag 7

6. *Van welke initiële opleiding op HBO-niveau heeft u een diploma?*

- Pabo
- Lerarenopleiding
- Pedagogiek
- Sociaal Pedagogische Hulpverlening
- anders, namelijk

> naar vraag 8

7. *Van welke initiële opleiding op WO-niveau heeft u een diploma?*

- Lerarenopleiding
- Pedagogische wetenschappen
- Onderwijskunde
- Psychologie
- anders, namelijk

8. *Beschikt u over een post-HBO diploma Speciaal Onderwijs?*

- ja
- nee

9. *Beschikt u over een Master Special Educational Needs?*

- ja
- nee

10. *Heeft u in de afgelopen vijf jaar één of meer cursussen gevolgd die toegesneden zijn op uw huidige werkzaamheden als ambulant begeleider?*

- ja
- nee > naar vraag 12

11. *Wat voor type cursussen? (meerdere antwoorden mogelijk)*

- een of meerdere cursussen bij een nascholingsinstituut (bijv. Fontys OSO, Seminarium voor Orthopedagogiek, Windesheim)
- een of meerdere cursussen vanuit een Pabo of lerarenopleiding (een hogeschool of universiteit)
- een of meerdere cursussen vanuit een schoolbegeleidingsdienst of een landelijke ondersteuningsinstelling (bijv. APS, CPS, KPC Groep)
- een of meerdere interne cursussen over ambulante begeleiding (opgezet en verzorgd door de instelling waarbinnen u werkzaam bent)
- anders, namelijk

.....

12. *Heeft u eerder gewerkt als groepsleerkracht/docent?*

- nee
- ja, namelijk: (vul het aantal jaren in bij het betreffende onderwijstype)

	REC cluster 1	REC cluster 2	REC cluster 3	REC cluster 4
speciaal onderwijs	... jaren	... jaren	... jaren	... jaren
voortgezet speciaal onderwijs	... jaren	... jaren	... jaren	... jaren

regulier basisonderwijs	... jaren
speciaal basisonderwijs	... jaren
LWOO/PRO	... jaren
VMBO/HAVO/VWO	... jaren
MBO/ROC	... jaren
anders, namelijk jaren

13. *Hoeveel jaar bent u werkzaam als ambulante begeleider?*

- minder dan een jaar
- 1 tot 2 jaar
- 2 tot 5 jaar
- 5 tot 10 jaar
- langer dan 10 jaar

14. In welke van de onderstaande onderwijssituaties heeft u ervaring als ambulante begeleider?(meerdere antwoorden mogelijk)

- regulier basisonderwijs
- speciaal basisonderwijs
- LWOO/PRO
- VMBO/HAVO/VWO
- MBO/ROC
- anders, namelijk

.....

B. Kwaliteitszorg

Informatievoorziening

Bij vraag 15 en 16 gaat het over het specifieke begeleidingstraject waarover u gevraagd bent deze vragenlijst te beantwoorden. Bij vraag 17 gaat het om ambulante begeleiding in het algemeen.

15. *Informeert u betrokkenen over de beschikbare uren voor een begeleidingstraject?*

Ouders: nooit vaak soms altijd
De school: nooit vaak soms altijd

16. *Informeert u betrokkenen over de verschillende taken die een ambulant begeleider kan verrichten?*

Ouders: nooit vaak soms altijd
De school: nooit vaak soms altijd

17. *Hoe informeert u scholen en ouders over uw visie en werkwijze? Geef bij elke vorm aan of u zo scholen en/of ouders informeert.*

	scholen		ouders	
er zijn folders beschikbaar op de scholen	☐ ja	☐ nee	☐ ja	☐ nee
via de website	☐ ja	☐ nee	☐ ja	☐ nee
desgewenst via telefonisch contact	☐ ja	☐ nee	☐ ja	☐ nee
ik (of een collega) informeer hen zelf	☐ ja	☐ nee	☐ ja	☐ nee
niet rechtstreeks maar via ib'ers, zorgcoördinatoren of contactpersonen (bijvoorbeeld van het samenwerkingsverband)	☐ ja	☐ nee	☐ ja	☐ nee
er is een ruimte in school waar ik een paar uur per week aanwezig ben	☐ ja	☐ nee	☐ ja	☐ nee

Methodiek en Werkwijze

Bij vraag 18 tot en met 20 gaat het om ambulante begeleiding in het algemeen.

18. *Is er - in het algemeen - een protocol of anderszins gestandaardiseerde werkwijze die leidend is bij elk begeleidingstraject?*

- ja
- nee

19. Van welke methodieken maakt u - in het algemeen- gebruik?(meerdere antwoorden mogelijk)

- handelingsgericht werken (op basis van handelingsgerichte diagnostiek)
- PDCA-cyclus (Plan, Do, Check, Act)
- regulatieve cyclus (probleemstelling, doelen formuleren, plan maken, uitvoeren en evalueren)
- STAR (Situatie-Taak-Actie-Resultaat)
- oplossingsgerichte methodiek
- er worden meerdere werkwijzen gehanteerd (eclectisch werken)
- geen zicht op/weet ik niet
- anders, namelijk:

.....

20. Maakt u - in het algemeen - gebruik van de volgende middelen bij ambulante begeleiding?
(meerdere antwoorden mogelijk)

- Video Interactie Begeleiding
- coachen

Evaluatie

Het gaat hier om ambulante begeleiding in het algemeen.

21. Vindt er in uw organisatie evaluatie van de ambulante begeleiding plaats?

- nee > naar vraag 26
- ja

22. Welke onderdelen worden geëvalueerd?(meerdere antwoorden mogelijk)

- tevredenheid bij scholen
- tevredenheid bij leerkrachten/docenten
- tevredenheid bij ouders
- tevredenheid bij leerlingen
- proces van ambulante begeleiding
- kwaliteit van de ambulante begeleiding
- effect van ambulante begeleiding
- lange termijn effect van ambulante begeleiding
- de caseload
- deskundigheid van ambulant begeleiders/de AB-dienst

23. *Op welke manier(en) wordt er geëvalueerd?(meerdere antwoorden mogelijk)*

- we gebruiken het Zelf Evaluatie Kader (verkrijgbaar via de WEC-Raad)
- we gebruiken de methode ‘Aantoonbaar Betere Ambulante Begeleiding’ (Van Beekveld & Terpstra)
- evaluatie door een externe partij
- we hebben intern een manier van (zelf)evaluatie ontwikkeld
- we gebruiken een instrument ontwikkeld door een schoolbegeleidingsdienst of landelijke ondersteuningsinstelling
- we gaan bij de scholen langs voor een evaluatiegesprek

24. *Hoe vaak wordt er door uw organisatie geëvalueerd?*

- incidenteel en onregelmatig
- structureel en regelmatig (bijv. elk jaar of om de twee jaar)

25. *Is de evaluatie openbaar toegankelijk (resultaten worden naar buiten gebracht)?*

- ja
- nee
- weet ik niet/geen zicht op

Nazorg

Het gaat hier om ambulante begeleiding in het algemeen.

26. *Nazorg kan plaatsvinden na het beëindigen van een traject. Denk aan de overgang van PO naar VO, of een verhuizing van een leerling. Past u de volgende vormen van nazorg toe (na afloop van een traject)?*

	altijd	vaak	soms	zelden tot nooit	geen zicht op nooit
navraag doen bij de school naar ervaring van de geboden begeleiding	☐	☐	☐	☐	☐
peilen van behoefte aan meer of andere begeleiding	☐	☐	☐	☐	☐
navraag doen naar het navolgen van gegeven adviezen	☐	☐	☐	☐	☐
contact met de ouders over hoe de begeleiding is bevallen, hoe het met het kind gaat	☐	☐	☐	☐	☐

C. Financiën

Het gaat hier over het specifieke begeleidingstraject waarover u gevraagd bent deze vragenlijst te beantwoorden.

27. *Bent u op de hoogte van het beschikbare budget dat de AB-dienst/het REC/het samenwerkingsverband heeft voor het uitvoeren van een traject?*

- ja
- nee

28. *Betrekt u scholen bij de besteding van de beschikbare middelen voor de ambulante begeleiding?*

- ja, zij worden betrokken bij de besteding van het geld
- ja, zij worden over de besteding van het geld geïnformeerd
- nee

29. *Hebben scholen inspraak bij het beslissen over de besteding van de beschikbare middelen voor de ambulante begeleiding?*

- ja
- nee

30. *Betrekt u ouders bij de besteding van de beschikbare middelen voor de ambulante begeleiding van hun kind?*

- ja, zij worden betrokken bij de besteding van het geld
- ja, zij worden over de besteding van het geld geïnformeerd
- nee

31. *Hebben ouders inspraak bij het beslissen over de besteding van de beschikbare middelen voor de ambulante begeleiding van hun kind?*

- ja
- nee

32. *Hoeveel uur per week bent u beschikbaar voor de ambulante begeleiding? Ga hierbij uit van een schooljaar bestaande uit 40 weken (10 maanden).*

- minder dan een uur per week
- tussen de een en twee uur per week
- tussen de twee en drie uur per week
- tussen de drie en vier uur per week
- meer dan vier uur per week

33. *Wat vindt u van de beschikbare tijd die u per traject heeft voor ambulante begeleiding?*

- ruim voldoende
- voldoende
- onvoldoende
- ruim onvoldoende

34. *Kunt u de tijd die beschikbaar is voor de ambulante begeleiding naar uw idee efficiënt inzetten? Daarbij kunt u in gedachte houden dat deze tijd niet alleen ingezet kan en moet worden voor de feitelijke begeleiding maar ook voor reiskosten en reistijd, verslaglegging, diagnostiek en overhead*

- de tijd wordt efficiënt besteed
- de tijd wordt redelijk efficiënt besteed
- de tijd wordt niet efficiënt besteed
- dat kan ik niet beoordelen

35. *Desgewenst kunt u uw antwoord op de vragen hierboven toelichten*

.....

.....

36. Wat doet u om de gelden die beschikbaar zijn voor ambulante begeleiding zo efficiënt mogelijk in te zetten? Denk hierbij aan de verdeling van geld voor de feitelijke ambulante begeleiding en voor overhead, reiskosten en reistijd, verslaglegging en diagnostiek.

	doen we al	zijn we mee bezig	doen we niet	geen zicht op
we plannen afspraken binnen begeleidingstrajecten zodanig dat de reistijd beperkt blijft (bijv. meerdere individuele begeleidingstrajecten van leerlingen op één school op één dag)	☐	☐	☐	☐
we werken zoveel mogelijk met één AB'er voor dezelfde scho(o)l(en), ook al gaat het soms om begeleiding van kinderen met een heel andere behoefte/zorgvraag	☐	☐	☐	☐
we bundelen met scholen waar we werken de financiële middelen uit verschillende bronnen in één individueel begeleidingstraject	☐	☐	☐	☐
we zetten de financiële middelen flexibel in om bij de ambulante begeleiding maatwerk te kunnen leveren (in de praktijk betekent dit bijv. dat sommige leerlingen meer of minder begeleiding krijgen dan het budget voorschrijft, al naar gelang de feitelijke behoefte van de leerling)	☐	☐	☐	☐
we doen alleen de noodzakelijke verslaglegging / administratie rondom een begeleidingstraject ('zo weinig mogelijk bureaucratie').	☐	☐	☐	☐
we zetten AB'ers breed in (weliswaar vanuit hun specialisme), zodat ze leerlingen met verschillende behoeften kunnen begeleiden	☐	☐	☐	☐
we beperken de interne overhead tot een absoluut minimum	☐	☐	☐	☐
we streven naar efficiëntie door inzet van ICT (geen werkplekgebondenheid)	☐	☐	☐	☐
anders, namelijk	☐	☐	☐	☐
.....				

Tot slot

U kunt hier desgewenst opmerkingen plaatsen.

.....

.....

.....

.....

4.2 Instrument beoordeling ambulante begeleiding, onderdeel II ‘afnemers/gebruikers’

Instructie⁷

Vul het instrument in met één specifiek begeleidingstraject in gedachte, dat wil zeggen één vorm van ambulante begeleiding waarmee u te maken heeft. Het kan een recent afgesloten traject zijn, een traject dat dit schooljaar is gestart of een traject dat al langer loopt (bijvoorbeeld een kind met een rugzak dat al twee jaar ambulante begeleiding heeft).

Bij een begeleidingstraject dat nog niet beëindigd is, kijkt u terug op uw ervaringen met het traject tot nu toe.

Het gaat om uw mening en ervaringen met het gekozen begeleidingstraject, niet om een algemeen beeld van ambulante begeleiding. Aan het eind van de vragenlijst kunt u nog een toelichting geven.

Algemeen

Dit gedeelte wordt ingevuld door personeel van de school én gedeeltelijk door ouders.

Deze vragenlijst begint met een paar algemene vragen om zicht te krijgen op de achtergrond van het begeleidingstraject van de ambulante begeleider.

1. Voor welke onderwijssituatie wordt deze vragenlijst ingevuld?

- regulier basisonderwijs (BAO)
- speciaal basisonderwijs (SBO)
- voortgezet onderwijs (VO)
- middelbaar beroepsonderwijs (MBO)

⁷ Er zal een aparte instructie zijn voor scholen en ouders.

2. Vanuit welke hoedanigheid vult u deze vragenlijst in?

- intern begeleider
- leerkracht BAO
- leerkracht SBO
- rugzakbegeleider
- zorgcoördinator
- docent VO
- docent in het MBO (ROC)
- ouder van een kind in het primair onderwijs (PO)
- ouder van een kind in het VO
- ouder van een kind in het MBO
- directielid/manager
- anders, namelijk

3. Alleen de school

Om welke vorm van ambulante begeleiding gaat het?

- Reguliere Ambulante Begeleiding (RAB) (de zogenaamde rugzak, Geïndiceerde Ambulante Begeleiding / Leerlinggebonden Financiering AB)
- Terugplaatsings Ambulante Begeleiding (TAB) (begeleiding bij terugkeer naar regulier onderwijs)
- Preventieve Ambulante Begeleiding (PAB) (begeleiding bij niet-geïndiceerde leerlingen)
- anders, namelijk
- geen zicht op/weet ik niet

4. Vanuit welke type speciaal onderwijs is/was de ambulant begeleider afkomstig?

- cluster 1 (blinde en slechthorende leerlingen)
- cluster 2 (dove en slechthorende leerlingen en leerlingen met spraaktaalproblemen)
- cluster 3 (leerlingen met verstandelijke en/of lichamelijke beperkingen en leerlingen die langdurig zien zijn)
- cluster 4 (leerlingen met gedragsproblemen en leerlingen met psychiatrische problemen)

I. Snelheid van het proces van aanmelding tot verkrijgen van concrete dienstverlening

Dit gedeelte wordt ingevuld door personeel van de school en alleen vraag 7 ook door ouders.

We vragen in dit gedeelte hoe het proces tot het verkrijgen van ambulante begeleiding is verlopen.

5. *Hoe lang duurde het voordat de gevraagde ambulante begeleiding (na een eventuele beschikking door de CvI) geleverd werd?*

- binnen twee weken
- binnen een maand
- binnen twee maanden
- binnen vier maanden
- zes maanden of langer
- geen zicht op/weet ik niet

6. *Wat vindt u van de snelheid waarmee door de ambulant begeleider/AB-dienst op uw verzoek is gereageerd?*

- deze is ruim voldoende
- deze is voldoende
- deze is onvoldoende
- deze is verre van voldoende
- geen zicht op/weet ik niet

7. Voor ouders en school

Is er een introductiegesprek geweest tussen u en de ambulant begeleider?

- ja, en dit heeft *zeker* bijgedragen aan een goede start van het begeleidingstraject
- ja, maar dit heeft *nauwelijks* bijgedragen aan een goede start van het begeleidingstraject
- ja, maar dit heeft *niet* bijgedragen aan een goede start van het begeleidingstraject
- nee
- geen zicht op/weet ik niet

8. *Hoe tevreden bent u over de afhandeling van het verzoek tot ambulante begeleiding door de ambulant begeleider/AB-dienst, uitgedrukt in een rapportcijfer van 1 t/m 10?*

- 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

II. Begeleiding

Dit gedeelte wordt gedeeltelijk ingevuld door personeel van de school én gedeeltelijk door ouders.

In dit gedeelte gaat het over de concreet geboden ambulante begeleiding binnen het begeleidingstraject van de leerling, zijn/haar ouders en/of de leerkracht/docent.

9. *Hoe lang loopt het traject al?*

- 0 - 3 maanden (minder dan vier maanden)
- 4 - 6 maanden (minder dan een half jaar)
- 7 - 12 maanden (tussen een half jaar en een schooljaar)
- tussen één en twee schooljaren
- tussen de twee en drie schooljaren
- langer dan drie schooljaren

10. Alleen voor de school

Op wie richt de begeleiding zich? (meerdere antwoorden mogelijk):

- de leerling
- de intern begeleider
- de zorgcoördinator
- de leerkracht/docent
- de rugzakbegeleider
- de ouders

11. Alleen voor de school

Is de begeleiding uitgevoerd op basis van een begeleidingsplan?

- ja
- nee
- geen zicht op/weet ik niet

12. Bent/was u betrokken bij de inhoudelijke vormgeving van het begeleidingstraject?

	ik ben/was hierbij betrokken	ik ben/was hierbij <i>niet</i> betrokken	geen zicht op/weet ik niet	niet van toepassing
Fase 1: analyseren van het probleem	☐	☐	☐	☐
Fase 2: het bedenken van de concrete aanpak van de begeleiding	☐	☐	☐	☐
Fase 3: het uitvoeren van de begeleiding in de praktijk	☐	☐	☐	☐
Fase 4: het nagaan van de resultaten van de begeleiding	☐	☐	☐	☐

13. Hoe tevreden bent u over de wijze waarop de AB-dienst/ambulant begeleider u heeft betrokken bij de inhoudelijke vormgeving van het begeleidingstraject, uitgedrukt in een rapportcijfer van 1 t/m 10?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

14. Alleen voor de school
Bevatte het begeleidingsplan doelen?

- ja, en deze waren goed meetbaar (bijv. SMART, Specifiek-Meetbaar-Acceptabel-Realistisch-Tijdgebonden)
- ja, maar deze waren *niet* goed meetbaar (geformuleerd in vage termen als ‘bijdrage leveren aan’)
- nee
- geen zicht op/weet ik niet

15. Alleen voor de school
Werkte de AB-dienst/ambulant begeleider volgens een bepaalde methodiek?

- ja, deze was duidelijk zichtbaar in de praktijk
- ja, maar deze was *niet* zichtbaar in de praktijk
- nee > naar vraag 17
- geen zicht op/weet ik niet > naar vraag 17

16. Alleen voor de school

Zo ja, hoe heet deze methodiek?

- handelingsgericht werken (op basis van handelingsgerichte diagnostiek)
 - PDCA-cyclus (Plan, Do, Check, Act)
 - regulatieve cyclus (probleemstelling, doelen formuleren, plan maken, uitvoeren en evalueren)
 - STAR (Situatie-Taak-Actie-Resultaat)
 - oplossingsgerichte methodiek
 - er worden meerdere werkwijzen gehanteerd (eclectisch werken)
 - geen zicht op/weet ik niet
 - anders, namelijk
-

17. Alleen voor de school

Maakt de ambulant begeleider gebruik van de volgende middelen? (meerdere antwoorden mogelijk)

- Video Interactie Begeleiding
- coachen

18. *Hoe kan de begeleidingsstijl van de ambulant begeleider worden getypeerd? (meerdere antwoorden mogelijk)*

- enthousiasmeren/motiveren (accent 'op het werken aan een positieve gedragsverandering')
- begeleiden/coachen (accent op 'instructie geven', 'op weg helpen', 'toezicht op uitvoering')
- ondersteunen (accent op 'ondersteunen' en 'stimuleren')
- delegeren (accent op 'opdragen van hoe en wat er moet gebeuren')
- sturen (accent op 'taakgericht werken' en 'controleren')
- informeren (accent op 'informatie geven')

19. *Paste deze begeleidingsstijl bij de wensen en behoeften van de leerling?*

- volledig
- gedeeltelijk
- helemaal niet
- niet van toepassing

20. Alleen voor de school

Paste deze begeleidingsstijl bij de wensen en behoeften van de betrokkenen van school?

- volledig
- gedeeltelijk
- helemaal niet
- niet van toepassing

21. *Had de ambulant begeleider een duidelijke opvatting over de rol van de ouders in het begeleidingstraject?*

- ja, deze was duidelijk zichtbaar in de praktijk
- ja, maar deze was *niet* zichtbaar in de praktijk
- nee > naar vraag 23
- geen zicht op/weet ik niet > naar vraag 23

22. *Zo ja, hoe kan deze opvatting worden getypeerd?*

- de ouders zijn als gelijkwaardige partners in onderwijs en opvoeding behandeld (bijv. ouders zijn als belangrijke informatiebron gezien, hebben inspraak gehad bij de inhoud van het begeleidingstraject)
- de ouders zijn *niet* als gelijkwaardige partners in onderwijs en opvoeding behandeld (bijv. de ambulant begeleider trad op als dé professional, zonder duidelijk rekening te houden met de mening van ouders)
- weet ik niet

23. Alleen voor de school

In hoeverre sloot de werkwijze van de ambulante begeleiding aan bij de werkwijze van de school vanuit haar visie op speciale onderwijszorg/leerlingenzorg?

- de werkwijze van de ambulant begeleider paste goed bij de werkwijze van de school
- de werkwijze van de ambulant begeleider paste redelijk goed bij de werkwijze van de school
- de werkwijze van de ambulant begeleider paste matig goed bij de werkwijze van de school
- de werkwijze van de ambulant begeleider paste slecht bij de werkwijze van de school
- geen zicht op/weet ik niet

24. *Is er vooraf in het begeleidingsplan vastgelegd op welke momenten in het begeleidingstraject er zou worden geëvalueerd?*

- ja, er was van tevoren bekend op welke vaste momenten er wordt geëvalueerd en op deze momenten is er ook daadwerkelijk geëvalueerd
- ja, er was van tevoren bekend op welke vaste momenten er wordt geëvalueerd, maar er is op deze momenten *niet* geëvalueerd
- nee, er was van tevoren niet bekend op welke momenten er zou worden geëvalueerd
- geen zicht op/weet ik niet

25. *Heeft er tijdens het begeleidingstraject een tussentijdse evaluatie plaats gevonden van de voorlopige opbrengsten? Zo ja, wat is er met de uitkomsten gedaan?*

- ja, er vond een tussentijdse evaluatie plaats, de uitkomsten hebben geleid tot bijstelling van de aanpak
- ja, er vond een tussentijdse evaluatie plaats, maar de uitkomsten hebben *niet* geleid tot bijstelling van de aanpak, want dat was ook *niet* nodig
- ja, er vond een tussentijdse evaluatie plaats, maar de uitkomsten hebben *niet* geleid tot bijstelling van de aanpak, maar dat was *wel* nodig geweest
- nee, er vond (nog) geen tussentijdse evaluatie plaats
- geen zicht op/weet ik niet

26. *Heeft u informatie gekregen over de 'lopende zaken' (terugkoppeling of feedback)?*

- ja, één keer
- ja, twee keer
- ja, drie keer
- ja, meer dan drie keer
- nee
- geen zicht op/weet ik niet

27. *In welke mate bent u tevreden over het verloop (het proces) van het begeleidingstraject?*

- zeer tevreden
- enigszins tevreden
- niet tevreden/niet ontevreden
- enigszins ontevreden
- zeer ontevreden

28. *Heeft er aan het einde van het begeleidingstraject (denk ook aan de overgang van PO naar VO, of een verhuizing van een leerling) een eindevaluatie plaats gevonden van de opbrengsten? Zo ja, wat is er met de uitkomsten gedaan?*

- dit is niet van toepassing
- ja, er vond een eindevaluatie plaats, de uitkomsten hebben geleid tot het voorstaan van een andere aanpak bij een volgend begeleidingstraject
- ja, er vond een eindevaluatie plaats, maar het was niet nodig om bij een volgend begeleidingstraject tot een andere aanpak te besluiten
- ja, er vond een eindevaluatie plaats, maar er is niet besloten tot een andere aanpak bij een volgend begeleidingstraject, terwijl dat wel nodig is
- nee, er vond geen eindevaluatie plaats
- geen zicht op/weet ik niet

29. In hoeverre bent u tevreden over de volgende aspecten van ambulante begeleiding en de rol van de ambulant begeleider? Als u met een aspect geen ervaring heeft met deze begeleider, kiest u voor 'niet van toepassing'

Met betrekking tot de school (NB. wordt alleen aan personeel van school gevraagd)

	zeer tevreden	tevreden	meer tevreden dan ontevreden	meer ontevreden dan tevreden	zeer ontevreden	n.v.t.
deskundigheidsbevordering van personeel van de school	☐	☐	☐	☐	☐	☐
advisering van personeel van de school	☐	☐	☐	☐	☐	☐
coachen van leerkrachten/docenten	☐	☐	☐	☐	☐	☐
coachen van een schoolteam	☐	☐	☐	☐	☐	☐
coachen van rugzakbegeleiders (leerkrachten/docenten die een kind met RAB begeleiden)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
ondersteuning bij het opstellen, uitvoeren en evalueren van begeleidingsplan	☐	☐	☐	☐	☐	☐
ondersteuning bij het voeren van oudergesprekken	☐	☐	☐	☐	☐	☐
deelname aan/inbreng bij leerlingbesprekingen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
voeren van (voortgangs) gesprek(ken) over effecten van de ambulante begeleiding	☐	☐	☐	☐	☐	☐
advisering t.a.v. doorverwijzing naar externe professionals/hulpinstellingen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
observaties in de klas (bijv. met video-interactie-begeleiding)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Met betrekking tot ouders (NB. wordt alleen aan ouders gevraagd)

	zeer tevreden	tevreden	meer tevreden dan ontevreden	meer ontevreden dan tevreden	zeer ontevreden	n.v.t.
voorlichting aan ouders	☐	☐	☐	☐	☐	☐
advisering van ouders in de omgang met het kind in de thuissituatie	☐	☐	☐	☐	☐	☐
voeren van (voortgangs) gesprek(ken) over effecten van de ambulante begeleiding	☐	☐	☐	☐	☐	☐
advisering t.a.v. doorverwijzing naar externe professionals/hulpinstellingen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
advisering ten aanzien van overgang van basis naar voortgezet onderwijs	☐	☐	☐	☐	☐	☐
advisering ten aanzien van besteding PGB	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Met betrekking tot de leerling (NB. wordt aan personeel van school én ouders gevraagd)

	zeer tevreden	tevreden	meer tevreden dan ontevreden	meer ontevreden dan tevreden	zeer ontevreden	n.v.t.
begeleiding van de leerling	☐	☐	☐	☐	☐	☐
motiveren/enthousiasmeren van de leerling	☐	☐	☐	☐	☐	☐
aansluiten bij de mogelijkheden van de leerling	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Met betrekking tot de ambulante begeleider (NB. wordt aan personeel van school én ouders gevraagd)

	zeer tevreden	tevreden	meer tevreden dan ontevreden	meer ontevreden dan tevreden	zeer ontevreden	n.v.t.
professionaliteit / deskundigheid	☐	☐	☐	☐	☐	☐
klantgerichtheid (vraaggestuurd werken)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
flexibiliteit in begeleiding (o.a. 'maatwerk bieden')	☐	☐	☐	☐	☐	☐
efficiëntie in begeleiding (o.a. 'doelmatig', 'weinig tijdverlies' en 'to the point')	☐	☐	☐	☐	☐	☐
betrokkenheid/enthousiasme	☐	☐	☐	☐	☐	☐

III. Beoordeling van het proces

Dit gedeelte wordt ingevuld door personeel van de school én ouders.

In dit deel van de vragenlijst stellen we vragen over verschillende aspecten van het begeleidingstraject, zoals de contacten, de samenwerking en de afspraken die er binnen het begeleidingstraject zijn geweest.

30. *Hoe vaak heeft u gemiddeld contact (gehad) met de ambulante begeleider? Ga hierbij uit van een schooljaar bestaande uit 40 weken (10 maanden).*

- eens per week
- eens per twee weken
- eens per drie weken
- eens per maand
- eens per drie maanden
- eens per half jaar
- eens per jaar

31. *Wat vindt u van het aantal contactmomenten dat er tussen u en de ambulante begeleider is geweest?*

- te veel
- precies genoeg
- te weinig

32. *Wat vindt u van de tijdstippen waarop u contact had met de ambulante begeleider?*

- meestal gunstig (bijv. na reguliere schooltijden, buiten werktijden om)
- soms gunstig/soms ongunstig
- meestal ongunstig (bijv. onder reguliere schooltijden, tijdens werktijden)

33. *Wat vindt u van de communicatie tussen u en de ambulante begeleider binnen het begeleidingstraject?*

- goed
- voldoende
- onvoldoende
- slecht
- geen zicht op/weet ik niet

34. Hoe typeert u de houding van de ambulante begeleider in de contacten die u met hem/haar heeft gehad? Maak bij de volgende typering een keuze.

☐ formeel	of	☐ informeel
☐ persoonlijk	of	☐ onpersoonlijk
☐ betrokken	of	☐ niet betrokken
☐ geïnteresseerd	of	☐ ongeïnteresseerd
☐ open	of	☐ gesloten
☐ bereikbaar	of	☐ onbereikbaar

35. Wat vindt u van de samenwerking tussen u en de ambulante begeleider binnen het begeleidingstraject?

- goed
- voldoende
- onvoldoende
- slecht
- geen zicht op/weet ik niet

36. Paste de ambulante begeleider zijn/haar begeleiding aan bij (veranderde) specifieke wensen van u?

- altijd
- vaak
- soms
- nooit/zelden
- niet van toepassing

37. Alleen voor de school

Wat vindt u van de afstemming tussen de hulp van de ambulante begeleider en de hulp van andere professionals binnen de school (denk aan intern begeleider / zorgcoördinator, leerkrachten/docenten)?

- goed
- voldoende
- onvoldoende
- slecht
- geen zicht op/weet ik niet

38. Alleen voor de school

Wat vindt u van de afstemming tussen de hulp van de ambulante begeleider en de hulp van andere professionals buiten de school? (bijv. logopedist, kinderfysiotherapeut, schoolmaatschappelijk werker, schoolpsycholoog, orthopedagoog of voogd)

- goed
- voldoende
- onvoldoende
- slecht
- geen zicht op/weet ik niet
- niet van toepassing: er was geen sprake van hulp van anderen
- er was hulp, maar geen afstemming nodig

39. *Zijn met het begeleidingstraject (tot nu toe) de afgesproken doelen behaald?*

- de afgesproken doelen zijn allemaal behaald
- de afgesproken doelen zijn meestal behaald
- de afgesproken doelen zijn soms behaald
- de afgesproken doelen zijn zelden tot nooit behaald
- geen zicht op/weet ik niet

40. *In hoeverre zijn de van tevoren gemaakte afspraken in het begeleidingstraject nagekomen?*

- de afspraken zijn altijd nagekomen
- de afspraken zijn meestal nagekomen
- de afspraken zijn soms nagekomen
- de afspraken zijn zelden tot nooit nagekomen
- geen zicht op/weet ik niet

41. Alleen voor afgesloten trajecten

Was er sprake van nazorg bij het begeleidingstraject? Bijvoorbeeld bij de overgang van PO naar VO, of bij een verhuizing, of na de reguliere afronding van een traject.

- niet van toepassing
- ja, er was nazorg van voldoende kwaliteit
- ja, er was nazorg, maar van onvoldoende kwaliteit
- nee
- geen zicht op/weet ik niet

IV. Financiën

Dit gedeelte wordt ingevuld door personeel van de school én ouders.

Het begeleidingstraject van de ambulante begeleiding wordt gefinancierd uit een speciaal budget dat hiervoor beschikbaar wordt gesteld. Voor ambulante begeleiding is er zowel een budget voor de school als een budget voor de organisatie van waaruit de ambulante begeleiding wordt verzorgd. Onderstaande vragen hebben uitsluitend betrekking op dit laatste budget.

42. *Bent u op de hoogte van het budget dat een ambulante begeleider heeft voor het uitvoeren van ambulante begeleiding?*

- ja
- nee

43. *Bent u betrokken bij de besteding van de beschikbare middelen voor de ambulante begeleiding in dit traject? NB: het gaat hier om (het deel van) het budget dat de AB-dienst/REC heeft.*

- ja, ik ben betrokken bij de besteding van het geld
- nee, maar ik ben wel over de besteding van het geld geïnformeerd
- nee, ik ben daarbij niet betrokken > naar vraag 45

44. *Had u inspraak bij het beslissen over de besteding van de beschikbare middelen voor de ambulante begeleiding in dit traject?*

- ja
- enigszins
- nee

45. *Hoeveel uur per week was de ambulante begeleider op school beschikbaar voor de ambulante begeleiding? Ga hierbij uit van een schooljaar bestaande uit 40 weken (10 maanden).*

- minder dan een uur per week
- tussen de een en twee uur per week
- tussen de twee en drie uur per week
- tussen de drie en vier uur per week
- meer dan vier uur per week
- dat kan ik niet beoordelen

46. *Wat vindt u van de beschikbare tijd voor ambulante begeleiding?*

- ruim voldoende
- voldoende
- onvoldoende
- ruim onvoldoende
- dat kan ik niet beoordelen

47. *Is de tijd die beschikbaar was voor de ambulante begeleiding naar uw idee efficiënt ingezet? Daarbij kunt u in gedachte houden dat deze tijd niet alleen ingezet kan en moet worden voor de feitelijke ambulante begeleiding maar ook voor reiskosten en reistijd, verslaglegging, diagnostiek en overhead.*

- de tijd is efficiënt besteed
- de tijd is redelijk efficiënt besteed
- de tijd is niet efficiënt besteed
- dat kan ik niet beoordelen

48. *Desgewenst kunt u uw antwoord op de vragen over financiën toelichten*

.....

.....

V. Totaaloordeel

Dit gedeelte wordt ingevuld door personeel van de school én ouders.

In dit gedeelte vragen we u om alle aspecten van het begeleidingstraject (tot nu toe) in zijn geheel te beoordelen.

49. *Noem één sterk punt in het begeleidingstraject*

.....

50. *Noem één zwak punt in het begeleidingstraject*

.....

51. *Hoe tevreden bent u over de verrichte werkzaamheden van de ambulante begeleider, uitgedrukt in een rapportcijfer van 1 t/m 10?*

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Tot slot

U kunt hier desgewenst opmerkingen plaatsen.

.....
.....
.....
.....

5 Conclusie en opzet voor benchmarking

5.1 Conclusie over werkproces

Beoordeling proefversie instrument

Ambulante begeleiding kent vele verschijningsvormen en wordt uitgevoerd in verschillende contexten. Hoewel het volgens ons gelukt is een instrument te ontwikkelen dat in principe voor meerdere vormen van ambulante begeleiding (rugzak ambulante begeleiding, RAB; preventieve ambulante begeleiding, PAB; terugplaatsings ambulante begeleiding, TAB) toepasbaar is, zal het organiseren van de afname van het instrument en het interpreteren van de uitkomsten goed doordacht moeten worden (we komen hier nog op terug in de volgende paragraaf). Het consulteren van velddeskundigen naar aanleiding van het proefinstrument was een belangrijke stap om tot het definitieve instrument te komen. Het heeft veel waardevolle informatie opgeleverd. Het maakte ook duidelijk dat er in het veld met veel enthousiasme en inzet gewerkt wordt aan ambulante begeleiding en dat men vanuit die houding graag nadenkt over de kwaliteit. Men zoekt informatie en handvatten voor verbetering. Dat geldt ook voor de aanbieders van ambulante begeleiding.

Het doel van het instrument was niet alleen om de kwaliteit van ambulante begeleiding in beeld te brengen, maar ook om na te gaan wat de prijs (kosten) ervan is. Dat laatste is niet haalbaar gebleken met een dergelijk instrument. De bestedingswijze van het budget dat bij de diensten ambulante begeleiding binnenkomt, is onduidelijk voor aanbieders. Ook voor de afnemers is onduidelijk welke kosten ambulante begeleiding heeft. Het is daardoor niet mogelijk met een dergelijk instrument inzicht te krijgen in de kostprijs van ambulante begeleiding. Om hierover meer te weten te komen zal er bij alle diensten die ambulante begeleiding aanbieden op een hoger niveau in de organisatie navraag gedaan moeten worden.

Wel is vaak bij de aanbieders en afnemers bekend hoeveel tijd er beschikbaar is voor de begeleidingstrajecten (d.w.z. het daadwerkelijk aanwezig zijn op school). Daarom zijn de vragen ten aanzien van de kosten omgebogen in vragen ten aanzien van de beschikbare tijd en de efficiëntie die wordt betracht bij de besteding van deze tijd.

Van instrument naar pilot-studie naar benchmarking

Om tot een benchmark van ambulante begeleiding te komen moeten nog een aantal belangrijke stappen gezet worden. Het ontworpen instrument is hoofdzakelijk een beoordelingsinstrument. We hebben de velddeskundigen gevraagd of bepaalde onderdelen belangrijker zijn dan andere onderdelen. Er was geen onderdeel dat belangrijker werd geacht dan andere. Er werd veel waarde gehecht aan het gedeelte in het instrument waarbinnen men kon aangeven hoe tevreden men was over de verschillende aspecten van ambulante begeleiding. Dat zijn echter de meer subjectieve kanten van de beoordeling. Deze ervaren tevredenheid is belangrijk maar de nadruk zou vooral moeten liggen op de meer objectieve informatie over ambulante begeleiding (wat gebeurt er in een traject, hoe krijgt het vorm, et cetera).

Om te kunnen benchmarken moet er een basis voor vergelijking komen. Er bestaat echter geen 'gouden standaard' voor ambulante begeleiding; een lijstje met voorwaarden waaraan goede, effectieve of efficiënte ambulante begeleiding moet voldoen ontbreekt. Normering suggereert een absolute norm en het bestaan van een standaard, maar deze ontbreekt. Wel mogelijk is een

benchmark met een referentiekader: daarin kunnen afnemers en aanbieders van ambulante begeleiding zich meten met een vergelijkbare groep afnemers en aanbieders. In dit hoofdstuk zetten we uiteen hoe een benchmark voor ambulante begeleiding er uit kan zien en wat deze oplevert. Een landelijke benchmark moet echter vooraf gegaan worden door een pilot-studie.

5.2 Pilot-studie

In deze paragraaf gaan we eerst in op het beoogde doel van de pilot-studie. Vervolgens besteden we aandacht aan de werkwijze binnen de pilot-studie. We gaan in op diverse zaken die aan bod zullen moeten komen, zoals de omvang, het aantal en de selectie van de begeleidingstrajecten, de organisatie van de gegevensverzameling en de verwerking van de gegevens die de pilot-studie oplevert.

Doel pilot-studie

In een pilot-studie zal het instrument voor de afnemers en aanbieders van ambulante begeleiding verder uitgetest en verbeterd kunnen worden. Bovenal moet vastgesteld worden op welke manier (schriftelijk en/of digitaal) het instrument het beste uitgezet kan worden. De pilot-studie biedt ook de mogelijkheid om na te gaan of en aan welke benchmark-informatie er behoefte is, zowel bij de afnemers als aanbieders van ambulante begeleiding.

Werkwijze pilot-studie

Omvang pilot-studie – Er wordt voorgesteld om een pilot-studie te houden onder 15 scholen voor regulier basisonderwijs, 5 scholen voor speciaal basisonderwijs, 10 scholen voor voortgezet onderwijs en 3 ROC's (de organisaties die ambulante begeleiding afnemen). We denken dat er in de pilot-studie zo'n 100 begeleidingstrajecten van zorgleerlingen uit verschillende clusters worden betrokken.

Op deze manier wordt gelijktijdig een groep van aanbieders van ambulante begeleiding ingesloten. Dit zijn de aanbieders die in de afnemende onderwijsinstellingen de ambulante begeleidingstrajecten verzorgen. Hoe groot de groep van aanbieders is, is mede afhankelijk van de landelijke spreiding van de pilot-studie. Hoe groter deze spreiding des te groter de kans op het insluiten van een grotere diversiteit van aanbieders.

Selectie begeleidingstrajecten - Per school wordt het begeleidingstraject van minimaal één en maximaal drie begeleidingstrajecten onder de loep genomen. We denken dat het voor de scholen en betrokken professionals *too much* is om voor meer dan drie trajecten gegevens vrij te geven over de ambulante begeleiding. In principe kan elk type begeleidingstraject (RAB, PAB of TAB) in aanmerking komen. Wel is het zo dat het traject al enige tijd moet lopen: minimaal een half jaar. Anders zijn er nog te weinig ervaringen opgedaan en kan er nog niets worden gezegd over de eerste vorderingen binnen het ambulant begeleidingstraject. In het geval er meerdere begeleidingstrajecten in een school zijn, is het aan de scholen om de begeleidingstrajecten te selecteren die meedoen in de pilot-studie. Er zullen op dit punt richtlijnen voor de scholen moeten worden gemaakt, waarbij de inzet is dat er een reële afspiegeling komt van alle begeleidingstrajecten binnen de school (kijkend naar het cluster, de problematiek van de

zorgleerlingen, de duur en intensiteit van het begeleidingstraject e.d.). Begeleidingstrajecten waarover ontevredenheid bestaat moeten een even grote kans hebben om mee te doen als begeleidingstrajecten waarover tevredenheid is.

In enkele gevallen kan het zijn dat één en dezelfde professional voor meerdere begeleidingstrajecten een vragenlijst zal moeten invullen. De scholen mogen zelf de meest voor de hand liggende professional naar voren schuiven. Dit kan een directielid, intern begeleider/zorgcoördinator en/of leerkracht/docent zijn.

De school zal worden gevraagd om ervoor te zorgen dat de ouders van de zorgleerlingen die ambulante begeleiding ontvangen, meedoen aan de pilot-studie. Scholen wordt gevraagd om het invullen van de vragenlijst door ouders naar eigen inzicht te begeleiden. De ene school zal de ouders aan de hand willen nemen (bijvoorbeeld in het geval er taalbarrières zijn) en willen dat de vragenlijst op school wordt ingevuld, met ondersteuning van de groepsleerkracht. De andere school zal de vragenlijst meegeven aan de ouders met het verzoek om de ingevulde vragenlijst binnen twee weken te retourneren. Ook op dit punt zal er een duidelijke instructie voor de scholen moeten komen. Er zal bij vragen vanuit de school contact mogelijk moeten zijn met het uitvoerende onderzoeksbureau (helpdeskfunctie).

Er ligt in de pilot-studie eveneens een coördinerende rol bij de scholen voor het betrekken van de aanbieders van ambulante begeleiding.

Op de voorgestane manier wordt een *meervoudig perspectief van één begeleidingstraject* verkregen: de school, de ouders en de aanbieders van ambulante begeleiding.

Organisatie gegevensverzameling – Binnen de pilot-studie krijgen de deelnemers de keus de vragenlijst digitaal of schriftelijk in te vullen. De ervaringen die hiermee worden opgedaan kunnen worden benut voor de wijze waarop de vragenlijsten bij de landelijke benchmark het beste kunnen worden ingevuld. Vooral de wijze van invullen van de vragenlijst door de ouders vraagt om bijzondere aandacht. Voor een deel van de ouders is het invullen van een vragenlijst om verschillende redenen geen eenvoudige opgave, het invullen met behulp van de computer kan daarbij nog eens een extra moeilijkheid met zich meebrengen (bijv. omdat ouders niet over een computer beschikken in de thuissituatie).

Bij een schriftelijke afname van de vragenlijst wordt het innemen en verzenden van de ingevulde vragenlijsten geregeld door de scholen, bijgestaan door het uitvoerende onderzoeksbureau. In dit stadium is het wenselijk dat de scholen als dank hiervoor een kleine vergoeding krijgen, bijvoorbeeld in de vorm van een boekenbon. Het is overigens een blijvend punt van aandacht om scholen bereid te vinden bij het op zich nemen van een belangrijke rol in de gegevensverzameling. In de pilot-studie wordt onderzocht hoe dit goed aangepakt kan worden bij de eventueel latere landelijke benchmarking.

Verwerking van de gegevens van de pilot-studie – De gegevens over de kwaliteit en beschikbare tijd (kosten) van ambulante begeleiding worden ingevoerd, bewerkt en geanalyseerd. Op basis van de gegevens worden bevindingen gerapporteerd op een manier zoals die voorgestaan kan worden

bij een eventueel latere landelijke benchmarking. De resultaten kunnen worden gepresenteerd in twee rapportagevormen:

1. een algemene rapportage en
2. een individuele terugkoppeling.

Over alle resultaten wordt in een algemene rapportage gerapporteerd. Analyse op de gegevens verzameld in de pilot-studie kan eventueel nog wel leiden tot het comprimeren van items: bijvoorbeeld de scores op tien items over de tevredenheid van verschillende aspecten van ambulante begeleiding die statistisch samenhangen kunnen vertaald worden in één somscore (er worden zoveel mogelijk schalen gemaakt).

Een individuele terugkoppeling met alle gegevens is waarschijnlijk niet relevant voor de afnemers en aanbieders van ambulante begeleiding en mist zijn uitwerking. Gedacht wordt aan een terugkoppeling van minimaal 10 en maximaal 20 items. Dit betekent onder meer dat er een selectie zal worden gemaakt van de items en indicatoren waarop de benchmark-informatie betrekking moet hebben. In de pilot-studie worden deze individuele benchmarkrapportages ter beoordeling voorgelegd aan de afnemers en aanbieders. Op grond hiervan wordt een definitieve rapportage gemaakt, apart voor de afnemers en aanbieders van ambulante begeleiding.

De pilot-studie levert voor benchmarking noodzakelijke informatie op. De resultaten functioneren daarmee als een kwaliteitsprikkel. Een bijkomende waarde van een pilot-studie is dat er een schat aan informatie ontstaat over de uitvoeringspraktijk van ambulante begeleiding in alle contexten. Dat is tot nu toe nog niet voor handen en is heel nuttig voor zowel de praktijk als beleidsmakers.

5.3 Benchmarking

In deze paragraaf besteden we allereerst aandacht aan het doel van benchmarking, alvorens we informatie geven over de mogelijke aanpak. Achtereenvolgens gaan we in op de referentiekaders, het niveau van benchmarking, de wijze van terugkoppeling van informatie, het ritme van benchmarking, de inhoud, de participatiegraad, het landelijk overzicht van afnemers en aanbieders, de anonimiteitgarantie en de mogelijke invloed van de koerswijziging bij Passend onderwijs. Ook laten we voorbeelden zien hoe benchmarking er in de praktijk uit zou kunnen zien op basis van de in dit rapport gepresenteerde proefversie van het instrument.

Doel van benchmarking

Benchmarking van ambulante begeleiding is een manier om de kwaliteit van en beschikbare tijd (kosten) voor ambulante begeleiding te kunnen vergelijken. Aanbieders van ambulante begeleiding krijgen inzicht in hun eigen functioneren en krijgen na analyse handvatten om onderdelen van de ambulante begeleiding te verbeteren of het dienstenpakket met nieuwe onderdelen uit te breiden e.d. Voor de aanbieders van ambulante begeleiding kan hiervan een kwaliteitsimpuls uitgaan. Scholen krijgen informatie over de kwaliteit van en beschikbare tijd voor de ambulante begeleiding die zij afnemen en kunnen deze vergelijken met de feiten en ervaringen van andere, vergelijkbare scholen. Dit kan ertoe leiden dat scholen zich kritischer (kunnen) opstellen ten opzichte van de aanbieders van ambulante begeleiding.

Alles bij elkaar kan hierdoor de kwaliteit van ambulante begeleiding van zorgleerlingen in het onderwijs naar een hoger niveau gebracht worden.

Als er in de benchmark ook gegevens over beschikbare tijd (kosten) van ambulante begeleiding worden gerapporteerd, wordt transparant hoe de financiële middelen voor ambulante begeleiding in de praktijk worden besteed. Vanuit de maatschappij bestaat de wens om beter zicht te krijgen op de kosten en besteding van financiële middelen voor speciale onderwijszorg, mede met het oog op het stijgend aantal zorgleerlingen met een ambulante begeleidingstraject en de bevrozing van de speciale onderwijszorgbudgetten. Mogelijk draagt het inzichtelijk maken van de beschikbare tijd (kosten) voor begeleidingstrajecten bij aan een efficiëntieverhoging/ kostenverlaging van de inzet van ambulante begeleiding.

Aanpak van benchmarking

Referentiekaders - De informatie van een individuele school of een dienst ambulante begeleiding kan worden afgezet tegen cijfers⁸ van alle scholen en alle aanbiedende diensten van ambulante begeleiding. Die cijfers hebben betrekking op een selectie van de indicatoren en items uit de vragenlijsten (zie hiervoor de tekst over de pilot-studie). De referentiegroep zal doorgaans bestaan uit dezelfde scholen en begeleidingssituaties uit hetzelfde cluster van speciaal onderwijs. Wellicht is het hierbij interessant om uitsplitsingen te maken naar algemene kenmerken van de organisaties. Organisaties worden dan vergeleken met andere organisaties met dezelfde kenmerken (referentiegroepen). Voor een individuele school is het bijvoorbeeld interessant om te weten hoe een school met een vergelijkbare leerlingenpopulatie (percentage doelgroepkinderen volgens de landelijke gewichtenregeling) denkt en oordeelt over de inzet van ambulante begeleiding. Zo zijn er wellicht meer relevante achtergrondkenmerken waarvoor een vergelijking toegevoegde waarde heeft. Er kunnen dus meerdere referentiegroepen worden gemaakt op basis van verscheidene achtergrondkenmerken.

Niveau van terugkoppeling - Terugkoppeling van informatie over ambulante begeleiding kan het beste plaatsvinden op het niveau van de organisaties. Bij de afnemers zijn dit de scholen en bij de aanbieders de diensten die ambulante begeleiding leveren. Het ligt niet voor de hand om voor de ouders apart een individuele terugkoppeling te maken. Ouders kunnen informatie inwinnen via de school of via de algemene rapportage die openbaar wordt gemaakt.

Het ligt voor de hand om alle organisaties die een vragenlijst invullen over ambulante begeleiding een schriftelijke terugkoppeling te geven van de resultaten. Zo krijgen afnemers en aanbieders informatie waarmee ze de kwaliteit en beschikbare tijd (kosten) van ambulante begeleiding onder de loep kunnen nemen.

Voorbeeld – Bij benchmarking is het belangrijk dat in een oogopslag zichtbaar wordt gemaakt hoe de ervaring van de school met een aspect van ambulante begeleiding zich verhoudt tot de ervaringen van andere scholen in relevante referentiegroepen. De voorkeur zou moeten uitgaan

⁸ Eenvoudige beschrijvende statistieken als het gemiddelde, frequenties en percentages, afhankelijk van de aard en het meetniveau van het item.

naar een eenvoudige grafische weergave van de informatie, zoals tabellen met eenvoudige beschrijvende statistieken, grafieken en diagrammen.

Voor de individuele terugkoppeling binnen de benchmarking presenteren we op de volgende pagina's een fictief voorbeeld gebaseerd op het instrument van de afnemers van ambulante begeleiding. Per onderdeel geven we een presentatieweergave van één item. De presentatiewijze van de informatie uit het instrument van de aanbieders van ambulante begeleiding zou er min of meer hetzelfde uit kunnen komen te zien.

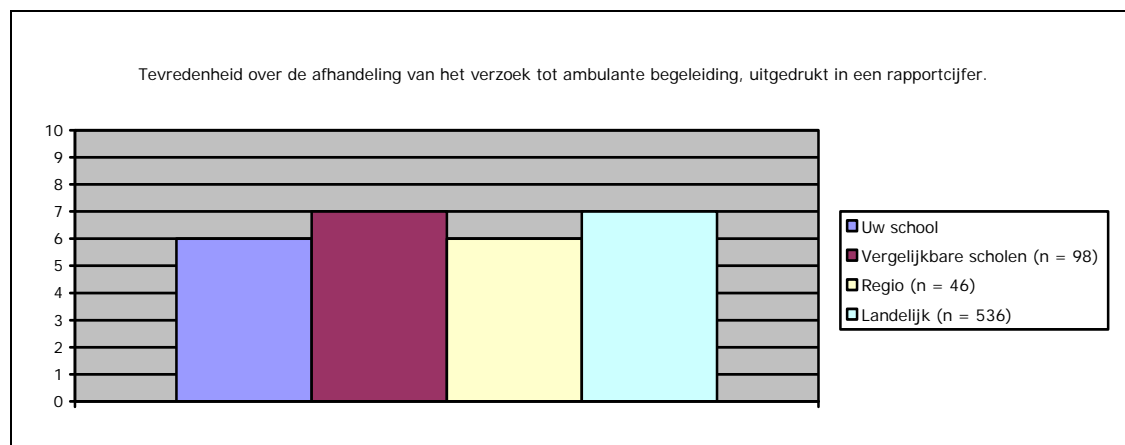
Fictief voorbeeld benchmarking *afnemers* van ambulante begeleiding

Vorm van ambulante begeleiding: reguliere ambulante begeleiding (RAB)

Type speciaal onderwijs: cluster 4

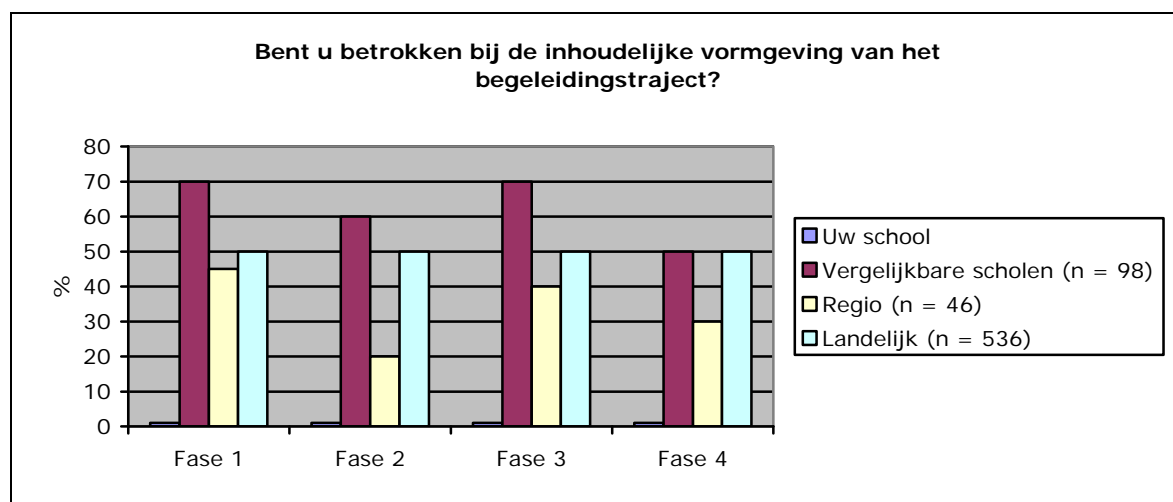
Onderwijsvorm: regulier basisonderwijs

Onderdeel I. Snelheid van het proces van aanmelding tot verkrijgen van concrete dienstverlening

Uw school geeft net als de scholen in de regio (gemiddeld) een 6 voor de afhandeling van het verzoek tot ambulante begeleiding. Dit is (gemiddeld) één punt lager dan de groep vergelijkbare scholen en het landelijk gemiddelde.

Onderdeel II. Begeleiding

Fase 1 staat voor het analyseren van het probleem

Fase 2 staat voor het bedenken van de concrete aanpak van de begeleiding

Fase 3 staat voor het uitvoeren van de begeleiding in de praktijk

Fase 4 staat voor het nagaan van de resultaten van de begeleiding

Uw school is niet betrokken bij de vier verschillende fasen in het begeleidingstraject. Van de vergelijkbare scholen is 70% betrokken in fase 1, 60% bij fase 2, 70% bij fase 3 en 50% bij fase 4. Voor de scholen in de

regio zijn de percentages voor de vier fasen respectievelijk 45, 20, 40 en 30 %. Landelijk is 50% van de scholen betrokken bij elke fase in het begeleidingstraject.

Onderdeel III. Beoordeling van het proces

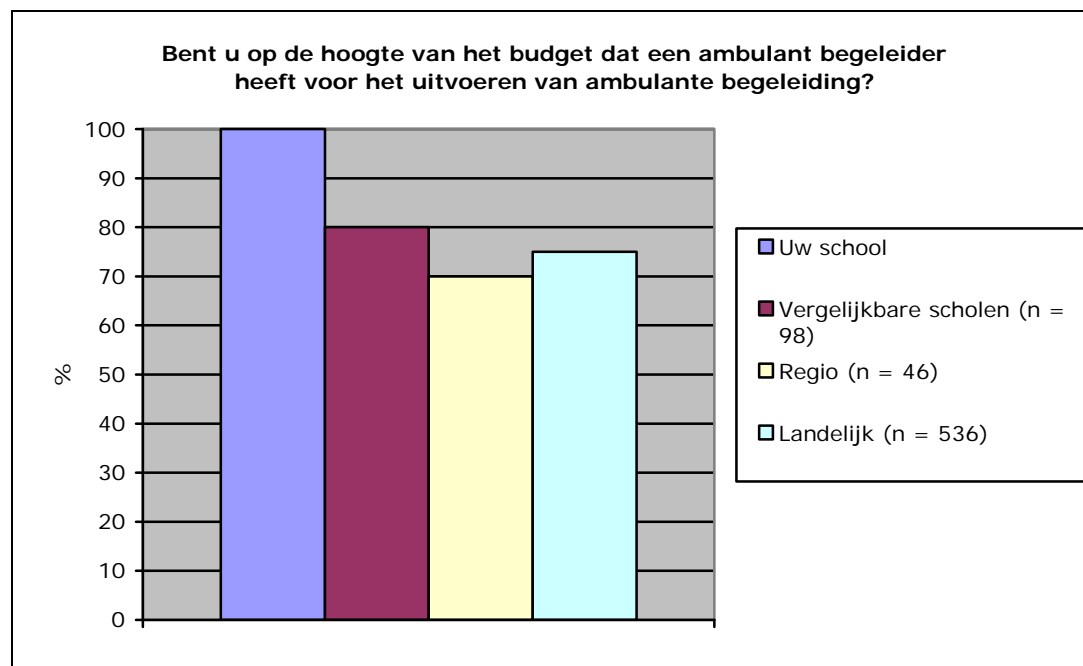
Tabel 2. Wat vindt u van de communicatie tussen u en de ambulant begeleider binnen het begeleidingstraject?

Referentiekader	Gemiddeld oordeel
Uw school	Voldoende
Vergelijkbare scholen (meer dan 50% doelgroep leerlingen)* (n = 98)	Onvoldoende
Regio (n = 46)	Onvoldoende
Landelijk (n = 536)	Voldoende

*Gebaseerd op jaarlijkse CFI-gegevens over aantallen leerlingen met een gewicht volgens de landelijke gewichtenregeling

Uw school is even tevreden over de communicatie met de ambulant begeleider als het landelijk gemiddelde. De school is hier echter meer tevreden over dan andere scholen met een vergelijkbare leerlingenpopulatie en andere scholen uit de regio.

Onderdeel IV. Financiën

Uw school is op de hoogte van het budget dat een ambulant begeleider heeft voor het uitvoeren van ambulante begeleiding. Dat geldt niet voor alle scholen. 80 procent van de vergelijkbare scholen is net als uw school hiervan op de hoogte. In de regio is 70 procent hiervan op de hoogte. Landelijk is 75 procent van de scholen op de hoogte van het budget.

Terugkoppeling van informatie – Vooralsnog denken we dat een schriftelijke terugkoppeling van informatie te verkiezen is boven een webbased terugkoppeling. De belangrijkste reden hiervoor is onze indruk dat een schriftelijke terugkoppeling beter wordt gelezen, makkelijker wordt verspreid en beter wordt benut in overlegstructuren. Een school of dienst van ambulante begeleiding hoeft in het geval van een schriftelijke terugkoppeling van informatie zelf geen moeite (meer) te doen om een handzame uitdraai te maken van digitaal beschikbare informatie. Als de benchmark ambulante begeleiding na verloop van tijd ingeburgerd zou raken en er een goed landelijk bestand is van alle aanbieders van ambulante begeleiding, zou het proces van gegevensverzameling en terugkoppeling van informatie verder geautomatiseerd kunnen worden. Ook de individuele terugkoppeling zou dan in digitale vorm uitgevoerd kunnen worden.

Naast de schriftelijke terugkoppeling per organisatie is het aanbevelingswaardig een algemene rapportage over de kwaliteit van ambulante begeleiding te publiceren. Hierin kan verslag gedaan worden van alle aspecten van ambulante begeleiding; dit in tegenstelling tot de individuele benchmarkrapportages. Deze algemene rapportage zou te downloaden moeten zijn vanaf een webpagina. De benchmark kan meer impact krijgen als de bevindingen van de algemene rapportage via diverse podia (tijdschriften, links op bestaande webpagina's e.d.) bij een groter publiek onder de aandacht wordt gebracht.

Ritme van benchmarking – We stellen voor om eens in het jaar of eens in de twee jaren de kwaliteit van en de tijd (kosten) voor ambulante begeleiding te benchmarken. Wanneer er gegevens over meerdere jaren beschikbaar komen, is een vergelijking over de tijd mogelijk. Er kan dan iets worden gezegd over de meerjarige ontwikkelingen ten aanzien van de kwaliteit van en beschikbare tijd (kosten) voor ambulante begeleiding – onder invloed van veranderend beleid.

De inhoud: vast en flexibel deel – Voor een meerjarige vergelijking is het belangrijk dat er tijdens elke meting naar een vaste set van gegevens wordt gevraagd. Dit hoeft echter niet te betekenen dat de vragenlijst bij elke meting exact hetzelfde moet zijn. Bij elke meting kan er bijvoorbeeld één onderwerp nader uitgediept worden (in een flexibel deel), afhankelijk van de actualiteit op dat moment.

Participatiegraad – Geschat kan worden dat er tussen de 20 en 25 duizend kinderen en jongeren een of andere vorm van ambulante begeleiding krijgen. Voor het verkrijgen van een redelijk goed beeld van ambulante begeleiding denken we minimaal 500 kinderen en jongeren met een ambulante begeleidingstraject in te moeten sluiten. Benchmarking wordt betrouwbaarder naarmate er meer organisaties meedoen. Het is dus van belang om een hoge participatiegraad onder de organisaties te verkrijgen.

Toezeggen dat de afnemers en aanbieders van ambulante begeleiding een informatieve terugkoppeling krijgen is één maatregel die responsverhogend werkt. Agenderen bij de landelijke belangenorganisaties (bijv. PO-Raad, VO-raad, SBO werkverband, WEC-raad) is een andere maatregel. Ervoor zorgen dat andere landelijke instellingen in hun publicaties aan de cijfers refereren, bijvoorbeeld de Inspectie van het Onderwijs in het jaarlijkse onderwijsverslag 'De Staat van het Onderwijs', draagt ontegenzeggelijk ook bij aan het belang van het instrument.

Landelijk overzicht afnemers en aanbieders van ambulante begeleiding – Er is geen landelijk register of iets dergelijks waarin alle aanbieders van ambulante begeleiding staan vermeld. Ook is op voorhand niet bekend welke scholen wel en welke niet gebruik maken van de leerlinggebonden financiering voor zorgleerlingen. Populatiebestanden op dit punt ontbreken.

Voor een goede benchmark is een inventarisatie nodig van aanbieders van ambulante begeleiding. De landelijke belangenorganisaties, in combinatie met de regionale netwerken Passend onderwijs, kunnen daarin een bemiddelende rol spelen. Voor het benaderen van de scholen zal er steekproefsgewijs te werk moeten worden gegaan. Omwille van de vergelijkbaarheid is het belangrijk dat er bij elke meting een vergelijkbare steekproef van scholen aan het onderzoek meedoet.

Anonimiteitgarantie – De benchmarking is in principe anoniem. Alleen de organisaties die meedoen weten bij de individuele terugkoppeling van informatie welke gegevens betrekking hebben op de eigen situatie. Informatie over de kwaliteit en de beschikbare tijd (kosten) voor ambulante begeleiding is niet herleidbaar naar de organisaties. Er zijn echter mogelijkheden om interessante ‘hitlijstjes’ te maken die als een ‘positive incentive’ op de kwaliteit en beschikbare tijd (kosten) voor ambulante begeleiding kunnen werken. Denk aan het publiceren van de namen van de drie beste diensten van ambulante begeleiding (‘best in practice’) in de algemene openbare rapportage over alle aspecten van ambulante begeleiding. De pilot-studie kan antwoord geven op de vraag of dit gewenst en zinvol is.

Invloed veranderende koers Passend onderwijs – Doordat de middelen voor leerlinggebonden financiering in de toekomst mogelijk worden overgeheveld naar de samenwerkingsverbanden PO en VO, kan het zijn dat de organisatie van het aanbieden van ambulante begeleiding aan veranderingen onderhevig is. Dit kan van invloed zijn op de benchmarking. Indien nodig zal daar rekening mee moeten worden gehouden.

Bijlage 1: Vragen aan velddeskundigen

Beoordelingslijst instrument velddeskundigen

1. Volledigheid

- Bevat het instrument de zaken die ook echt van belang zijn bij ambulante begeleiding, of wordt er iets gemist? Zo ja, welke onderwerpen worden gemist? Kunt u al uw ervaringen met ambulante begeleiding in deze vragenlijst kwijt?

2. Belang van de onderdelen

- Welke onderdelen zijn het belangrijkste bij ambulante begeleiding, of is alles even belangrijk?
- Welke vragen zijn volgens u het belangrijkste, meest informatief?
- Zijn er ook vragen/onderwerpen die overbodig zijn? Zo ja, welke?

3. Duidelijkheid

- Klopt de terminologie, wordt er in de praktijk in deze woorden gesproken over ambulante begeleiding? Zo nee, welke termen moeten worden vervangen?
- Is bij elk onderdeel, bij elke vraag kraakhelder wat er wordt bedoeld? Ook voor ouders, die doorgaans minder ingevoerd zijn in het onderwijsjargon? Welke alternatieve formuleringen zou u voorstellen?
- Bijzonder aandacht voor onderdeel *IV. Financiën*: Heeft u zicht op de gestelde vragen m.b.t. de inzet van de financiële rugzakmiddelen die de AB-dienst krijgt? Kunt u hier uitspraken over doen? Heeft u misschien een nog beter zicht op de besteding van de middelen, waardoor de vragen zelfs iets preciezer zouden kunnen worden geformuleerd? In hoeverre hebben ouders hier zicht op?

4. Bruikbaarheid

- Hoe kan de bruikbaarheid van dit instrument worden vergroot?
- Lukt het met dit instrument zicht te krijgen op kwaliteitsverschillen en verschillen in kostprijs van ambulante begeleiding van individuele rugzakleerlingen op verschillende scholen? Welke uitkomsten verwacht u op basis van uw ervaringen als we dit straks ook echt gaan doen?
- Doet deze vragenlijst afdoende recht aan het bestaan van verschillende vormen van ambulante begeleidingstrajecten (TAB, RAB, PAB)? Welke verschillen zijn er in uitvoering tussen deze vormen van AB?
- Is het praktisch mogelijk om deze vragenlijst in te laten vullen door verschillende direct betrokkenen vanuit de school (directie, zorgcoördinator/intern begeleider, leerkrachten/docenten) en ouders voor één rugzakleerling? Welke praktische problemen kan dit geven bij de afname van het instrument?
- Welke suggesties heeft u voor ons om dit te kunnen organiseren? Wat is een goed moment in het begeleidingstraject/schooljaar om deze vragenlijst af te nemen bij direct

betrokkenen? Zou u als school bereid zijn om hierin een bemiddelende rol te spelen, door bijv. de af- en inname van de vragenlijst bij de ouders voor uw rekening te nemen?

5. Administratieve last

- Hoeveel tijd kost het om dit instrument in te vullen?
- Wat vindt u van de lasten die dit met zich mee brengt?
- Hoe zou de invultijd korter kunnen worden gemaakt?

6. Tips voor verbetering

- Welke suggesties heeft u om het instrument te verbeteren? Zowel inhoudelijk als procedureel (afname)?

Literatuur

Hoff-Israël, M.C. van der, Wit, H.A. de, Verschure, E. en Bos, W. (2009). *Zicht op zorggelden. De besteding van de zorgmiddelen in het primair, speciaal en voortgezet onderwijs*. Utrecht: Infinite Financieel B.V.

Inspectie van het onderwijs (2009). *Een verkennend onderzoek naar de kwaliteit van leerlingen zorg in het mbo*. Utrecht

Inspectie van het onderwijs (2007). *Cluster 4 De kwaliteit van het onderwijs aan leerlingen met ernstige gedragsproblemen*. Utrecht

Oudenhoven, D. en Romijn, C. (1998). *Onderzoek naar de Ambulante Begeleiding vanuit de Ammanstichting*. Nijmegen: ITS

WEC Raad (met ondersteuning van Beekveld en Terpstra) (2008). *Ambulante begeleiding cluster 4. Onderzoek naar de kwaliteit van de ambulante begeleiding van leerlingen*. Utrecht

Colofon

Titel: Ambulante begeleiding onder de loep. Een instrument voor benchmarking van ambulante begeleiding

Auteurs: Sandra Beekhoven, IJsbrand Jepma, Alfons Timmerhuis

Project: Benchmarking bij Ambulante Begeleiding (TR0780)

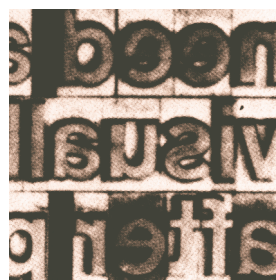
Opdrachtgever: ECPO

Datum: oktober 2009

010.M.H.I.S.E

Sint Jacobsstraat 63
3511 BP Utrecht (NL)
Postbus 2357
3500 GJ Utrecht (NL)
T +31 (0)30 23 26 200
F +31 (0)30 23 33 017
E-mail secretariaat@sardes.nl

F. J. H. v.
W.
d. J.
W.
W. P. J.
R. R. R.
W.
A.
W.
W.

— d
he lou
con
s ou
iv, g
uue
uor
man
in p
duy
terre
Ch
à So
Cha
Tou
in su
use p
u so
atab
us B
hent

hcdetao